

RAAP

RAPPORT 2180

Ons ongeschreven verleden

Beleidsnota archeologie
gemeente Halderberge

Archeologisch Adviesbureau

RAAP-RAPPORT 2180

Ons ongeschreven verleden

**Beleidsnota archeologie
gemeente Halderberge**

ing. B.J. Moonen

Colofon

Opdrachtgever: Gemeente Halderberge

Titel: Ons ongeschreven verleden; beleidsnota archeologie gemeente Halderberge

Status: eindversie

Datum: juni 2011

Auteur: *ing. B.J. Moonen*

Projectcode: HAGE

Bestandsnaam: RA2180_HAGE.indd

Projectleider: ing. B.J. Moonen

Projectmedewerker: ir. M.M. Peeters

Beeldgebruik: Foto's: Monumentenhuis Brabant en RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Kindertekeningen: leerlingen van groep 5/6 (2008) van CBS De Parel

Kaartbeelden: RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Schilderij: Sint-Elisabethsaltaar. Rijksmuseum, Amsterdam

Vormgeving: drs. D. Loos

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: niet van toepassing

Bewaarplaats documentatie: RAAP Zuid-Nederland

Autorisatie: drs. W. De Baere

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

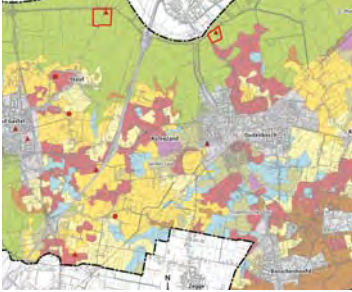
telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2011

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

Aanleiding en doelstelling

Op 16 januari 1992 kwam te Valletta het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed tot stand (Verdrag van Malta). Op nationaal niveau is dit verdrag vervolgens vertaald, met name door de Monumentenwet 1988 te herzien. De wijzigingswet die dit mogelijk maakte, de zogenaamde Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz), is op 1 september 2007 in werking getreden. De zorg voor het archeologisch erfgoed is hierdoor een integraal onderdeel geworden van de Monumentenwet.

Als gevolg van de herziene Monumentenwet 1988 krijgen gemeenten een kerntaak bij de uitvoering van de archeologische monumentenzorg. Archeologie moet een verplicht onderdeel gaan worden van ieder bestemmingsplan. Hiermee is archeologie voortaan een verplicht en onlosmakelijk onderdeel van het ruimtelijke beleid.

Met deze actievare rol krijgen de gemeenten naast de beschermende taak ook de kans om meer eigenheid in het ruimtelijk beleid te ontwikkelen. Het verankeren van archeologische waarden in het gemeentebeleid biedt zo nieuwe kansen tot profilering: in beleid, in beeldvorming en in ruimtelijke inrichting. Het ontwikkelen van een eigen gemeentelijk archeologiebeleid is derhalve noodzakelijk. Deze beleidsnota heeft als doel het gemeentelijke beleid ten aanzien van de omgang met het archeologisch bodemarchief voor de komende jaren vast te leggen.

Het gemeentelijk archeologiebeleid

De gemeente Halderberge streeft naar een gedegen, proactief en geïntegreerd gemeentelijk archeologiebeleid. Hierdoor kan de gemeente zorgen voor maatwerk, kwaliteit, beleefbaarheid, kostenbesparing, vermeerdering van kennis en een betere kennisoverdracht.

Doelstelling

Als basis voor het gemeentelijke beleid geldt de volgende doelstelling: *Het archeologiebeleid van de gemeente Halderberge heeft tot doel haar archeologische erfgoed te beschermen en ontsluiten als bron van het 'gemeenschappelijke geheugen' en als middel voor wetenschappelijke studie, zonder meer maatschappelijke lasten in het leven te roepen dan strikt noodzakelijk.*

Uitgangspunten

De uitgangspunten die voor het gemeentelijk archeologiebeleid worden gehanteerd, sluiten voorlopig vooral aan bij de uitgangspunten van de (herziene) Monumentenwet 1988:

- Archeologische resten zoveel mogelijk in de bodem bewaren en alleen opgraven als behoud in de bodem (*in situ*) niet mogelijk is;
- De relatie tussen archeologie en ruimtelijke ordening versterken zodat behoud en beheer van het bodemarchief onderdeel worden van het planologische besluitvormingsproces;
- Bodemverstoorders betalen archeologisch onderzoek en mogelijke opgravingen;
- Verbetering informatievoorziening over archeologisch erfgoed om het draagvlak voor archeologie te vergroten.

Onderdelen van het nieuwe beleid

Het archeologisch beleid van de gemeente Halderberge bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Inbedding in de ruimtelijke ordening:
Bij alle ruimtelijke plannen en ruimtelijke ontwikkelingen - op structuur-, bestemmings- én vergunningsniveau - dienen de archeologische waarden volwaardig te worden meegevoerd. Om een goede afweging te kunnen maken, is archeologische kennis noodzakelijk. Als basiskennis dienen de vastgestelde archeologische advieskaarten. Vaak echter is meer gedetailleerde informatie nodig. Deze wordt verkregen uit onderzoek. Deze onderzoeken dienen uitgevoerd te worden door gecertificeerde bureaus.
2. De gemeente als regievoerder en bevoegd gezag:
De gemeente is regievoerder bij archeologisch onderzoek en is bovendien bevoegd gezag. Dit betekent dat de gemeente bepaalt in welke gevallen onderzoek nodig is (ondergrenzen), zelf een beslissing neemt over de resultaten van de onderzoeken ([selectie]besluit) en aanvullende eisen kan stellen aan de uit te voeren onderzoeken.
3. Toevalsvondsten:
De gemeente probeert door haar beleid de kans op het aantreffen van toevalsvondsten zoveel mogelijk te beperken. Toch kunnen onverhoopt archeologische resten worden ontdekt. De gemeente dient, als regievoerder, adequaat te handelen en de verstoorder te adviseren, zodat eventuele belangrijke archeologische resten niet verloren zullen gaan.
4. Opstellen gemeentelijk selectiebeleid:
De gemeente Halderberge kiest er voor om voorlopig geen selectiebeleid op te stellen. Deze keuze wordt gemotiveerd en toegelicht.

5. Aanwijzen nieuwe (gemeentelijke) monumenten:

Behalve via het bestemmingsplan bestaat de mogelijkheid om een archeologisch terrein juridisch te beschermen door het als (gemeentelijk) monument aan te wijzen.

6. Ontsluiting van de kennis over het archeologisch erfgoed:

De gemeente acht het van belang dat de kennis over het archeologisch erfgoed voor bewoners, scholieren, bezoekers en planmakers beschikbaar wordt gesteld.

Gevolgen voor de gemeentelijke organisatie en financiën

Als gevolg van de uitvoering van het gekozen beleid zullen de gemeentelijke taken op het gebied van archeologische monumentenzorg behoorlijk worden uitgebreid. Naast de beleidsmedewerker van het cluster Ruimtelijk Beleid zijn ook andere afdelingen en clusters van de gemeente betrokken bij de uitvoering hiervan. Momenteel is het nog onduidelijk in welke mate de werklast als gevolg van deze nieuwe taken zal toenemen. Het is daarom van belang dat de komende jaren de werklast wordt gemonitord.

De uitvoering van onderhavig beleid heeft niet alleen gevolgen voor de gemeentelijke organisatie, maar heeft mogelijk ook financiële gevolgen waarmee de gemeente rekening moet houden. Het betreft met name de volgende kosten:

- Kosten die nodig zijn om externe expertise in te huren in verband met het beoordelen van rapporten, opstellen concept-selectiebesluiten, enz.
- Uitvoeringskosten met de gemeente als 'verstoorder': deze kosten kunnen binnen het budget van het desbetreffende project verrekend worden.

- Uitvoeringskosten met de gemeente als voorbereider: op grond van de regeling voor grondexploitatie kunnen gemeenten de door hen gemaakte kosten bij het bouwrijp maken van een exploitatiegebied verhalen (via de bouwvergunning).
- Projectgebonden uitvoeringskosten met derden als 'verstoorder':
 - excessieve kosten;
 - toevalsvondsten;
 - schadevergoeding;
 - planschade.

De gemeente heeft bij deze laatste categorie een aanzienlijke inspraak. Toch blijft er een gereede kans dat de gemeente te maken krijgt met kosten. Daarom is het van belang gelden hiervoor te genereren. Een fondsconstructie kan hierin uitkomst bieden. Over de vorm en inhoud van dit fonds moet nog verder worden nagedacht.

Archeologie kost gelukkig niet alleen geld. Het kan ook geld opbrengen. Bewezen is dat 'zichtbare en beleefbare' cultuurhistorie recreatie en toerisme stimuleert, een waardeverhogende werking heeft op de omgeving en het imago van een gemeente versterkt. Door uitvoering te geven aan onderhavig beleid zal de kennis over het Halderbergse bodemarchief breder ontsloten worden en meer beleefbaar worden gemaakt. Dit zal bijdragen aan een aantrekkelijke regio, wat positief werkt op het cultuurtoerisme en het vestigingsklimaat.

Inhoud

Samenvatting	7
1 Nieuwe taken, nieuwe kansen	13
Archeologische monumentenzorg als gemeentelijk beleid	13
1.1 Aanleiding	14
1.2 Doelstelling	14
1.3 Opbouw en indeling van de beleidsnota	14
2 Het archeologisch karakter van Halderberge	17
3 Wettelijk kader	21
3.1 Europa: Verdrag van Malta	21
3.2 Nationaal: Wet op de archeologische monumentenzorg	22
3.2.1 Taken en bevoegdheden: Rijk	22
3.2.2 Taken en bevoegdheden: provincie	23
3.2.3 Taken en bevoegdheden: gemeente	23
3.3 Nationaal: Wet ruimtelijke ordening	24
4 Beleidskader	27
4.1 Rijksbeleid	27
4.1.1 Algemeen	27
4.1.2 Cultuurhistorie en ruimte	28
4.2 Provinciaal beleid	29
4.3 Gemeentelijk beleid	31
4.3.1 Huidige gemeentelijk archeologiebeleid	31
4.3.2 Beleid aangrenzende beleidsvelden (flankerend beleid)	32
5 Het archeologiebeleid	37
5.1 Inleiding	37
5.1.1 Doelstelling	37
5.1.2 Uitgangspunten	37
5.1.3 Onderdelen	38
5.2 Archeologie en ruimtelijke ordening	38
5.2.1 structuurniveau	39
5.2.2 bestemmingsniveau	39
5.2.3 vergunningsniveau: reguliere bouwvergunning, aanlegvergunning	40

5.3 Regie van het archeologisch onderzoek	41
5.3.1 Ondergrenzen	41
5.3.2 Fasering van het archeologisch onderzoek	42
5.3.3 Aanvullende onderzoekseisen	44
5.4 Toevalsvondsten	45
5.4.1 Meldingsplicht	45
5.4.2 Stilleggen van de bouw, aanleg of sloop	46
5.4.3 Archeologisch onderzoek	46
5.4.4 Eigendom	46
5.5 Selectiebeleid	47
5.6 Gemeentelijke monumenten	47
5.7 Communicatie	48
5.7.1 Vergroten draagvlak voor archeologie	48
5.7.2 Kennisontsluiting	49
6 Organisatie en financiën	51
6.1 Gemeentelijke organisatie	51
6.2 Financiën	52
6.2.1 Algemene uitvoeringskosten	52
6.2.2 Projectgebonden uitvoeringskosten	53
6.2.3 Excessieve kosten, toevalsvondsten en planschade	53
6.2.4 Versterk de economie: gebruik het potentieel van de archeologie!	55
7 Dankwoord	59
Bijlage 1: Artikel 38 t/m 43 Monumentenwet 1988	63
Bijlage 2: Voorbeeld planregel	65
Bijlage 3: AMZ-cyclus	67
Bijlage 4: Beleidsvoorstellen en acties	69

1

Nieuwe taken, nieuwe kansen

Archeologische monumentenzorg als gemeentelijk beleid

Een deel van het Halderbergse verleden en haar identiteit ligt opgeslagen in de bodem. Het is een ongeschreven verleden, samengesteld uit afval, grondsporen (bodemverkleuringen), organische constructies en bijzondere schatten. Dit bodemarchief is het studieterrein van de archeoloog. Een klein deel van dit bodemarchief heeft hij reeds ontdekt of onderzocht. Het grootste deel ligt daar nog op te wachten. Maar welke kennis hebben wij van ons verleden?

Dat we er relatief weinig over weten komt doordat de archeologische monumentenzorg tot voor kort geen gemeentelijke taak was. Tot 1992 was de archeologie met name het werkterrein van wetenschappers en amateur-archeologen. De mate waarin zij interesse hadden in een bepaalde periode of streek of zich verbonden voelden met een bepaalde streek, heeft in veel gevallen de lokale relatieve dichtheid aan archeologische vindplaatsen beïnvloed. Vanaf 1992 zijn het Rijk en de provincie de archeologie als onderdeel van hun ruimtelijk beleid gaan beschouwen. Hierdoor werd de archeologie niet enkel meer het taakveld van onderzoekers, maar ook van plannenmakers. Met de totstandkoming van de herziene Monumentenwet 1988 (september 2007) is de archeologie zelfs een verplicht onderdeel gaan worden van ieder bestemmingsplan. Daarmee is de archeologie beland op de plek waarover dit archief spreekt en het bestuursniveau dat daarmee vooruit kan: de gemeente.

1.1 Aanleiding

Op 16 januari 1992 kwam te Valletta het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed tot stand. Naar aanleiding van dit verdrag, kortweg het Verdrag van Malta genaamd, is de Monumentenwet 1988 op een aantal punten gewijzigd en aangevuld. Deze wijzigingen en aanvullingen zijn verwoord in de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz), die op 1 september 2007 in werking is getreden. De Wamz is een zogenoemde wijzigingswet, waarmee ook een aantal aanvullingen of wijzigingen is doorgevoerd in de Ontgrondingenwet, de Woningwet, de Wet milieubeheer en het Besluit ruimtelijke ordening. De wijziging sluit zoveel mogelijk aan op bestaande wet- en regelgeving.

De Monumentenwet 1988 beoogt de bescherming van zaken van tenminste 50 jaar oud die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde en tevens de terreinen waarop die zaken aanwezig zijn. De zorg voor het archeologisch erfgoed is met de bekrachtiging van de Wamz in 2007 een integraal onderdeel geworden van de Monumentenwet.

Hiermee is archeologie voortaan een verplicht en onlosmakelijk onderdeel van het ruimtelijke beleid. Ook is er sprake van decentralisatie van taken en verantwoordelijkheden: gemeenten krijgen een kerntaak in de uitvoering van de archeologische monumentenzorg omdat ze bij de ruimtelijke besluitvorming het archeologische belang zullen moeten afwegen te samen met andere belangen. Gemeenten zijn verplicht hun verantwoordelijkheid te nemen voor het behoud van het archeologische erfgoed. Met deze actievare rol krijgen de gemeenten naast de beschermende taak ook de ruimte om meer eigenheid in het ruimtelijk beleid te ontwikkelen. Het verankeren van cul-

tuurhistorische en archeologische waarden in het gemeentebestuur biedt zo nieuwe kansen tot profilering: in beleid, in beeldvorming en in ruimtelijke inrichting. Het ontwikkelen van een eigen gemeentelijk archeologiebeleid is derhalve noodzakelijk.

1.2 Doelstelling

Deze beleidsnota heeft als doel het gemeentelijke beleid ten aanzien van de omgang met het archeologisch bodemarchief voor de komende jaren vast te leggen.

1.3 Opbouw en indeling van de beleidsnota

De beleidsnota omvat hoofdstukken waarin wordt ingegaan op het wettelijk kader, het beleidskader en de concrete beleidsvoornemens en -uitvoering. In Hoofdstuk 2 wordt een korte schets gegeven van de bewoningsgeschiedenis van Halderberge. Hoofdstuk 3 gaat in op het wettelijke kader op het gebied van archeologie, cultuurhistorie en ruimtelijke ordening. Hoofdstuk 4 gaat in op het beleidsmatige kader van Rijk, provincie en gemeente. In hoofdstuk 5 wordt het toekomstige archeologiebeleid (ten aanzien van archeologie en ruimtelijke ordening, onderzoek en ontsluiting) van de gemeente beschreven. Hoofdstuk 6 gaat in op de organisatorische en financiële consequenties van de invoering van dit beleid.

RAAP-RAPPORT 2180

Ons ongeschreven verleden

Beleidsnota archeologie gemeente Halderberge

2 Het archeologisch karakter van Halderberge

De ligging van archeologische vindplaatsen is in hoge mate gerelateerd aan het natuurlijke landschap. Om deze reden wordt eerst een korte schets gegeven van dit landschap. Vervolgens wordt kort ingegaan op de bewoningsgeschiedenis van Halderberge. Deze reikt van de Prehistorie tot het heden. Hierbij wordt ingegaan op de verschillende leefwijze van jagende en verzamelende gemeenschappen (Steentijd) en landbouwende gemeenschappen (vanaf de Late Steentijd) en wordt er kort aangegeven wat de archeologisch weerslag van deze perioden is.

Op basis van de geologische ontstaansgeschiedenis kan het grondgebied van de gemeente worden opgedeeld in 3 geologische landschappen die ook min of meer gekoppeld zijn aan een specifieke periode:

- het (pleistocene) dekzandlandschap;
- het (holocene) veenlandschap;
- het (holocene) mariene landschap.

Het pleistocene dekzandlandschap bestaat grotendeels uit fijnzandig, door de wind afgezet materiaal uit de laatste ijstijd. Vanaf ongeveer 10.000 jaar geleden eindigde de laatste ijstijd. Door de temperatuurstijging smolt het landijs en kon zich een dichte begroeiing ontwikkelen waardoor verdere verplaatsing van zand door de wind werd tegengegaan en bodemvorming in het dekzand kon optreden. Een ander gevolg van het smeltende landijs was een snelle stijging van de zeespiegel en, min of meer gelijktijdig, een stijging van het grondwater. Vooral de relatief lage ligging van grote delen van de gemeente, de

aanwezigheid van slecht doorlatende en slecht wateropnemende (leem-)lagen dicht aan de oppervlakte en de veelal haaks op de natuurlijke afwateringsrichting gelegen dekzandruggen, zorgden ervoor dat het gemeentelijk grondgebied sterk vernatte. Door de vernatting ontstonden zeer gunstige omstandigheden voor veengroei en het duurde dan ook niet lang voordat in het gemeentelijk grondgebied en grote delen van westelijk Noord-Brabant een omvangrijk veenpakket aanwezig was. Veel van het veen is intussen verdwenen door natuurlijke erosie en ontginning door de mens vanaf de tweede helft van de 13e eeuw na Chr. Het vermoeden dat een groot deel van West-Brabant bedekt is geweest met veen, kwam vooral voort uit het ontbreken van archeologische vindplaatsen op de ogenschijnlijk goed bewoonbare zandgronden. Omdat het veen door ontginningen en natuurlijke erosie vrijwel volledig is verdwenen, is niet precies duidelijk wat de maximale veenbedekking is geweest. Er wordt in

ieder geval van uit gegaan dat er nooit sprake is geweest van volledige veenbedekking, maar dat er altijd veenvrije 'eilanden' zijn geweest. Archeologische bewijzen daarvoor ontbreken echter vooralsnog. Geconcludeerd kan worden dat de gemeente tegenwoordig voor een zeer groot deel een secundair zandlandschap is, dat wil zeggen dat deze streek (weer) een zandlandschap werd toen het veen vanaf de Late Middeleeuwen werd afgegraven. Ten noorden van de lijn Oudenbosch-Hoeven en ten westen van Oud-Gastel worden het dekzand en het eventueel aanwezige veen afgedekt door mariene (zee) afzettingen. Deze mariene sedimentatie zou hoofdzakelijk hebben plaatsgevonden tussen 1100 na Chr. en het ogenblik van de eerste bedijkingen (begin van de 15e eeuw).

Het hierboven beschreven complexe geologische ontstaansgeschiedenis van het Halderbergse grondgebied heeft geresulteerd in een grote diversiteit aan landschapsvormen (geomorfologische eenheden). Het zandgebied bestaat voornamelijk uit zwakgolvende vlakten en ruggen. Daarnaast komen er stuifduinen en (voormalige) beekdalen voor. Het zeekleigebied bestaat uit een vlak landschap dat is gevormd onder invloed van getijdenwerking.

De gemeenschappen van jager-verzamelaars bestonden uit kleine familiegroepen die niet langdurig in een nederzetting woonden, maar op seizoensbasis of vaker naar nieuwe woonlocaties uitweken. De beschikbaarheid van voedsel vormde waarschijnlijk een belangrijke reden voor deze mobiliteit. Vindplaatsen van jager-verzamelaars worden met name verwacht in die gebieden waar verschillende voedselbronnen in elkaars nabijheid te vinden zijn: de zogenaamde gradiëntzones. In de gemeente Halderberge worden de gradiëntzo-

nes onder meer gevormd door de flanken van dekzandruggen en de randen van de beekdalen. Vindplaatsen uit deze periode zijn in de gemeente schaars.

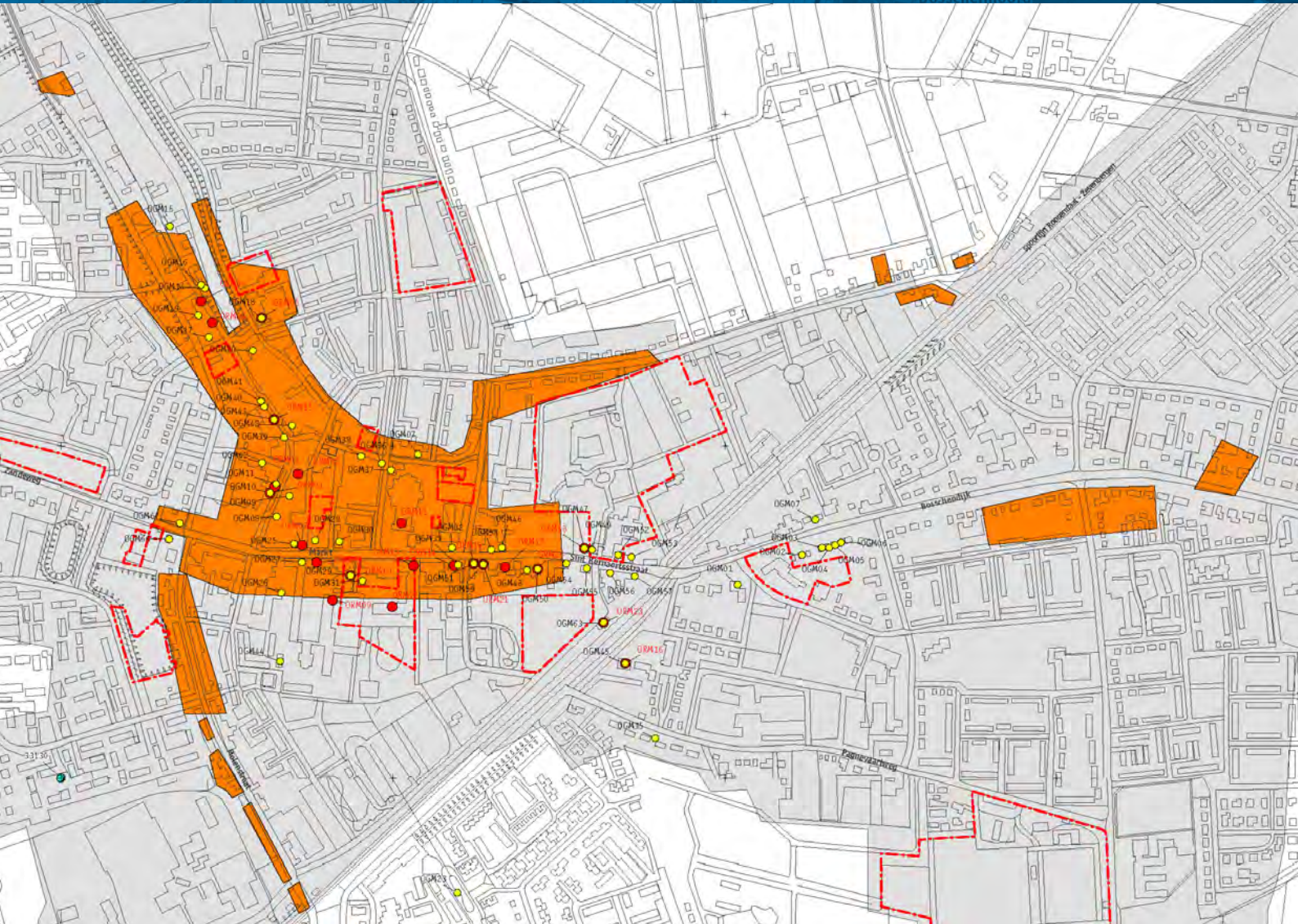
Rond 5300 voor Chr. vestigden zich de eerste boeren op de löss in Zuid-Limburg en de aangrenzende delen van Duitsland en België. Tussen circa 5000 en 4500 voor Chr. vond ook in het dekzandgebied de overgang naar een grotendeels agrarische levenswijze plaats. In deze periode werd het jagen, vissen en verzamelen aangevuld met een nieuwe vorm van levensonderhoud: de landbouw. Het toenemende belang van de landbouw betekende dat nederzettingen een meer permanent karakter kregen. Een andere belangrijke verandering was het gebruik van aardewerk. Doorgaans werden eerst de van nature meest vruchtbare (leemrijke) delen van het dekzandgebied met een gunstige grondwaterspiegel bebouwd. Vindplaatsen uit deze periode zijn in de gemeente schaars en onduidelijk.

De eerste ondubbelzinnige sporen van bewoning in het onderzoeksgebied dateren uit de Late Middeleeuwen. De woonkernen van Oud-Gastel, Oudenbosch en Hoeven zijn vermoedelijk ontstaan in de tweede helft van de 13e eeuw na Chr. De plaatsen worden in historische documenten genoemd als deel uitmakend van het allodium van de cisterciënzer abdij van St.-Bernaards te Hemiksem aan de Schelde (ten zuiden van Antwerpen). De abdij van St.-Bernaards zou het Halderbergse bezit hebben geëxploiteerd vanuit een zogenaamde uithof op de Bovendonk. Het is bij deze uithof dat zich de agrarische nederzetting ontwikkelde die de basis vormde voor de latere woonkern van Hoeven. De drijfveer achter de bewoningstoename in het onderzoeksgebied in de Late Middeleeuwen had voornamelijk te maken met grote hoeveelheid veen die aanwezig was. Het veen werd op grote schaal ont-

gonnen ten behoeve van brandstof (moer-
ring) en zoutwinning (selnering). Oudenbosch
heette aanvankelijk Baarlebosch en bestond
begin 1300 uit een turfgraversnederzetting
met een bijbehorende uitvoerhaven voor turf.
Ten noorden van Oudenbosch/Baarlebosch
ontstond weldra een nederzetting van boeren
of turfgravers die, ter onderscheid van Ouden-
bosch, Nieuwenbosch werd genoemd. Door de
talloze overstromingen, waaronder de St. Eli-
zabethsvloed in 1421, werd het laaggelegen
Nieuwenbosch echter onbewoonbaar en ver-
trokken de bewoners naar het hoger gelegen
Oudenbosch. De locatie van het verdrongen
dorp is tegenwoordig een terrein van archeo-
logische waarde (monument). Na de bedijk-
ingen en inpolderingen in de 15e en 16e eeuw
werd in 1551 ten noorden van Oud-Gastel een
nieuwe nederzetting gesticht: Nieuw-Gastel.
De nieuwe nederzetting verdrong echter al in
1583 toen de polder werd geïnundeerd door
de Staatse troepen onder bevel van de Graaf
van Hohenlo. Van het dorp was niet veel meer
over en het werd niet meer herbouwd. Ook dit
verdrongen dorp is tegenwoordig een terrein
van archeologische waarde. Kort hierna is de
ontwikkeling van Stampersgat (Stoutersgat)
op het kruispunt van dijken begonnen.

Naast de 2 archeologische monumenten (ter-
reinen) bevinden zich 29 meldingen van
archeologische resten (puntlocaties) in de
gemeente. Hiervan hebben 4 vindplaatsen
betrekking op resten van jager-verzamelaars
en op twee locaties zijn mogelijk resten van
vroeg landbouwers aangetroffen. Op één
locatie is een Romeinse munt aangetroffen en
de overige vindplaatsen hebben betrekking op
archeologische resten uit de Late Middeleeu-
wen of Nieuwe tijd.

3 Wettelijk kader

In dit hoofdstuk staat het wettelijke kader op het gebied van archeologie centraal. Allereerst komt de huidige wetgeving met betrekking tot archeologie aan de orde. Behalve het archeologisch wettelijk kader is ook de (nieuwe) Wet ruimtelijke ordening (Wro) van belang, die dan ook kort de revue zal passeren.

3.1 Europa: Verdrag van Malta

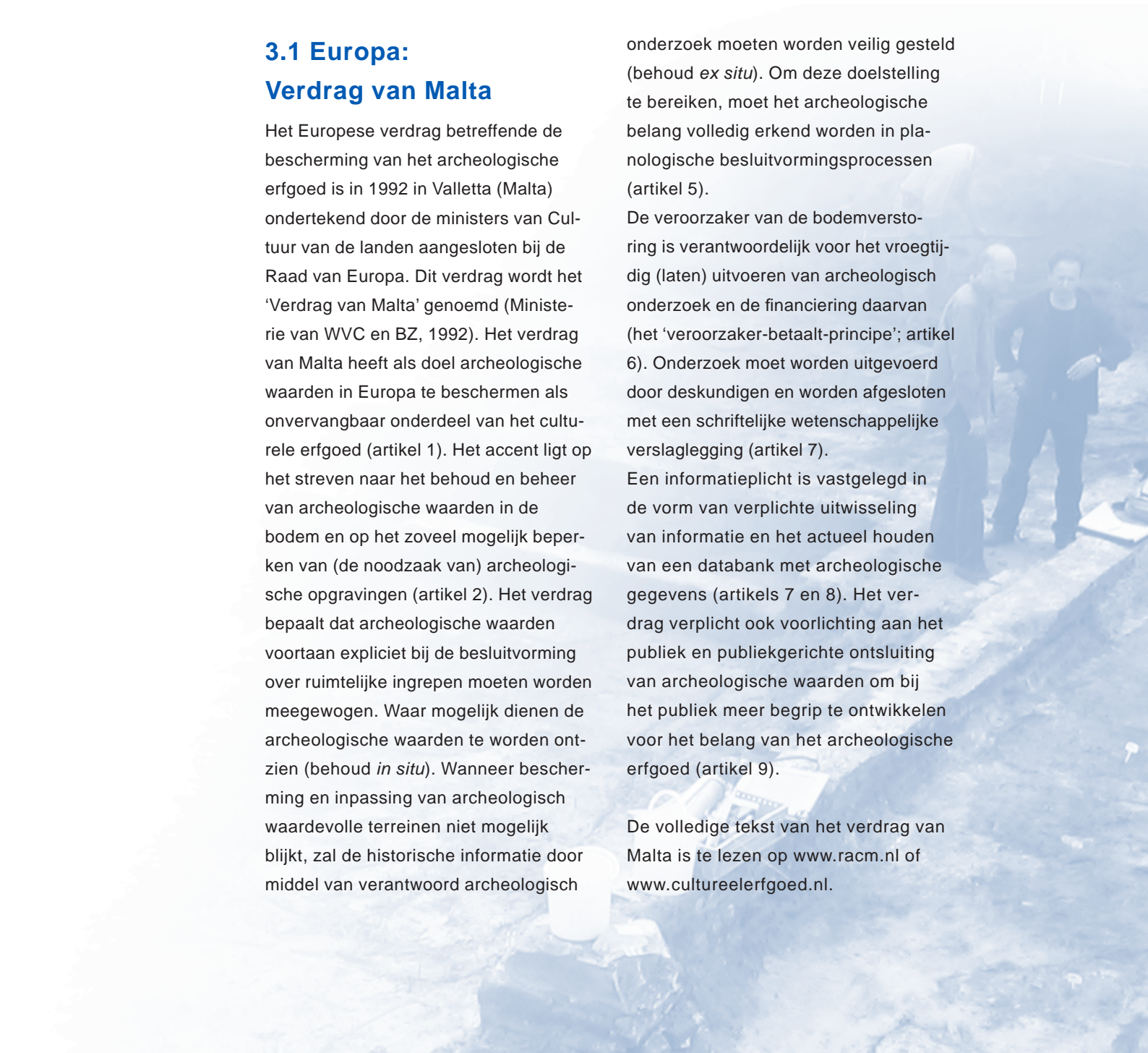
Het Europese verdrag betreffende de bescherming van het archeologische erfgoed is in 1992 in Valletta (Malta) ondertekend door de ministers van Cultuur van de landen aangesloten bij de Raad van Europa. Dit verdrag wordt het 'Verdrag van Malta' genoemd (Ministerie van WVC en BZ, 1992). Het verdrag van Malta heeft als doel archeologische waarden in Europa te beschermen als onvervangbaar onderdeel van het culturele erfgoed (artikel 1). Het accent ligt op het streven naar het behoud en beheer van archeologische waarden in de bodem en op het zoveel mogelijk beperken van (de noodzaak van) archeologische opgravingen (artikel 2). Het verdrag bepaalt dat archeologische waarden voortaan expliciet bij de besluitvorming over ruimtelijke ingrepen moeten worden meegewogen. Waar mogelijk dienen de archeologische waarden te worden ontzien (behoud *in situ*). Wanneer bescherming en inpassing van archeologisch waardevolle terreinen niet mogelijk blijkt, zal de historische informatie door middel van verantwoord archeologisch

onderzoek moeten worden veilig gesteld (behoud *ex situ*). Om deze doelstelling te bereiken, moet het archeologische belang volledig erkend worden in planologische besluitvormingsprocessen (artikel 5).

De veroorzaker van de bodemverstoring is verantwoordelijk voor het vroegtijdig (laten) uitvoeren van archeologisch onderzoek en de financiering daarvan (het 'veroorzaker-betaalt-principe'; artikel 6). Onderzoek moet worden uitgevoerd door deskundigen en worden afgesloten met een schriftelijke wetenschappelijke verslaglegging (artikel 7).

Een informatieplicht is vastgelegd in de vorm van verplichte uitwisseling van informatie en het actueel houden van een databank met archeologische gegevens (artikels 7 en 8). Het verdrag verplicht ook voorlichting aan het publiek en publiekgerichte ontsluiting van archeologische waarden om bij het publiek meer begrip te ontwikkelen voor het belang van het archeologische erfgoed (artikel 9).

De volledige tekst van het verdrag van Malta is te lezen op www.racm.nl of www.cultureelerfgoed.nl.

3.2 Nationaal: Wet op de archeologische monumentenzorg

Zoals reeds is toegelicht, heeft de invoering van het Verdrag van Malta in de Nederlandse wetgeving plaatsgevonden door de bestaande Monumentenwet 1988 (Ministerie van OCenW, 1988) gedeeltelijk te wijzigen en aan te vullen door middel van de wijzigingswet de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz; Ministerie van OCenW, 2006). Door de Wamz is tevens een aantal wijzigingen doorgevoerd in de Ontgrondingenwet, de Woningwet, de Wet Milieubeheer en het Besluit Ruimtelijke Ordening. Er is voor gekozen om zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande regelgeving om extra wet- en regelgeving te vermijden en om de integratie te bevorderen. De wetswijziging is op 1 september 2007 in werking getreden.

De (herziene) Monumentenwet 1988 bevat de meest relevante bepalingen op het gebied van de archeologie. Doelstelling van deze wet is archeologische waarden waar nodig te beschermen, zonder meer maatschappelijke lasten in het leven te roepen dan strikt noodzakelijk is. Vergeleken met de doelstelling van het Verdrag van Malta kent de Monumentenwet 1988 dus een nuancering. Hiermee heeft de wetgever aangegeven dat de bescherming van archeologie proportioneel dient te zijn. Dit geeft ruimte voor een belangenafweging. De herziene monumentenwetgeving kent een aantal uitgangspunten die veelal aansluiten bij het verdrag van Malta. De meest relevante zijn:

- er zal door alle overheden beleid moet worden geformuleerd en toegepast;
- archeologische waarden zoveel mogelijk in de bodem bewaren en alleen opgraven als behoud in de bodem (*in situ*) niet mogelijk is;

- de relatie tussen archeologie en RO versterken zodat behoud, beheer en ontwikkeling van het bodemarchief onderdeel worden van het planologische besluitvormingsproces;
- bodemverstoorders betalen archeologisch onderzoek en mogelijke opgravingen (het 'verstoorder-betaalt-principe');
- verbetering informatievoorziening over cultureel erfgoed om het draagvlak voor archeologie te vergroten.

In onderstaande paragrafen worden de taken en bevoegdheden die voortvloeien uit de Monumentenwet 1988 voor Rijk, provincie en gemeente kort toegelicht.

3.2.1 Taken en bevoegdheden: Rijk

Het archeologisch rijksbeleid wordt in naam van de minister van OCenW uitgevoerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (tot 11 mei 2009 Rijksdienst voor Archeologie Cultuurlandschap en Monumenten). Daar waar monumentale, archeologische of cultuurlandschappelijke waarden van nationaal of internationaal belang in het geding zijn, neemt de Rijksdienst het initiatief in zake behoud, bescherming, onderhoud en onderzoek.

Het Rijk heeft samengevat de volgende bevoegdheden en taken:

- Het Rijk zorgt ervoor dat het archeologische belang wordt betrokken in rijksprojecten (Rijk als initiatiefnemer).
- Het Rijk heeft een wettelijke adviesrol bij projecten waarvoor een m.e.r. wordt opgesteld. De Provincie zal, als zij bevoegd gezag is in de m.e.r.-procedure, in principe de adviezen van de m.e.r.-commissie overnemen.
- Het Rijk kan gebieden aanwijzen tot beschermd (archeologisch) rijksmonument (artikel 3, lid 1).

- Het Rijk verleent de vergunningen tot wijziging, afbraak of verwijdering (artikel 11 e.v.) van een archeologisch rijksmonument.
- Het Rijk verstrekt - uiteraard na toetsing - de opgravingsvergunningen aan opgravende instanties (artikel 45-48).
- Het Rijk kan bepaald onderzoek aan een universiteit toewijzen in het kader van ondersteuning van het Wetenschappelijk onderwijs (artikel 49).
- Het Rijk dient een centraal archeologisch informatiesysteem in stand te houden (artikel 55).
- De minister (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) kan werk stilleggen (artikel 56) en betreding van terreinen opleggen (gedoogplicht conform artikel 57).

3.2.2 Taken en bevoegdheden: provincie

De provincie is bevoegd gezag bij onder andere ontgrondingen en moet als gevolg van de Monumentenwet het archeologische belang toetsen en meewegen bij deze projecten. De provincie kan vanuit deze bevoegdheid verplichten tot archeologisch onderzoek. Bovendien heeft de provincie door de nieuwe wet de bevoegdheid om archeologische attentiegebieden aan te wijzen. Attentiegebieden zijn gebieden die archeologisch waardevol zijn of *naar verwachting* archeologisch waardevol zijn, maar die binnen bestaande bestemmingsplannen onvoldoende worden beschermd. Indien een bepaald gebied door de Provincie wordt aangewezen als attentiegebied, moet de gemeenteraad - binnen een door Provinciale Staten te stellen termijn - voor dit gebied een nieuw bestemmingsplan vaststellen (artikel 44).

De provincie is verantwoordelijk voor de instandhouding van een depot en kan eisen stellen voor een verantwoorde en toeganke-

lijke opslag. Op verzoek van een gemeente kan de provincie ook een gemeentelijk depot aanwijzen (artikel 51).

3.2.3 Taken en bevoegdheden: gemeente

Met de invoering van de herziene Monumentenwet is sprake van decentralisatie van taken en verantwoordelijkheden. Gemeenten krijgen een kerntaak in de uitvoering van de archeologische monumentenzorg, zodat ze bij de ruimtelijke besluitvorming het archeologische belang zullen moeten afwegen tezamen met de andere belangen.

De artikelen 38 tot en met 43 van de Monumentenwet geven een overzicht van de belangrijkste verplichtingen die de gemeente heeft en de instrumenten die de gemeente hiervoor ten dienste staan (bijlage 1). Aangezien deze in de volgende twee hoofdstukken nog uitgebreid aan de orde komen, worden ze hier slechts kort aangestipt. Het betreft:

- Verordening: juridisch instrument waarin nadere regels kunnen worden vastgelegd voor verstorende activiteiten in een archeologisch monument of verwachtingsgebied (artikel 38).
- Bestemmingsplan: het centrale juridische beleidsinstrument in het nieuwe archeologiebestel (artikel 38a).
- Vergunningen: aan vergunningverlening kunnen - in het belang van de archeologische monumentenzorg - voorwaarden worden gekoppeld (artikelen 37, 39, 40 en 41).
- Oppervlakte onderzoeksverplichting: vanuit de wet wordt 100 m² als ondergrens ten aanzien van de onderzoeksverplichting voor 'projecten' gehanteerd (artikel 41a). Op basis van een zorgvuldige (archeologisch inhoudelijke) afweging kan de gemeenteraad een hiervan afwijkende oppervlakte vaststellen.

- Schadevergoeding: wanneer een initiatiefnemer/verstoorder in het belang van de archeologische monumentenzorg schade lijdt die redelijkerwijs niet of niet geheel te zijner laste behoort te blijven, kent B&W hem op zijn verzoek een naar billijkheid te bepalen schadevergoeding toe (artikel 42).
- Attentiegebieden: indien de provincie een attentiegebied aanwijst, is de gemeente verplicht binnen een door Provinciale Staten vast te stellen termijn een bestemmingsplan vast te stellen (artikel 44).

De monumentenwet 1988 kan worden geraadpleegd via <http://wetten.overheid.nl>.

3.3 Nationaal: Wet ruimtelijke ordening

Decentralisatie is de kern van de nieuwe Wro (Ministerie van VROM, 2006). Het bestemmingsplan is in de Wet ruimtelijke ordening ge(her)positioneert als het centrale instrument binnen de ruimtelijke ordening. De sturingsfilosofie ten opzichte van de oude WRO is sterk gewijzigd. In plaats van toetsing achteraf is er nu sprake van het zoveel mogelijk van te voren aangeven van provinciale en nationale belangen richting de gemeente.

De belangrijkste veranderingen als gevolg van de nieuwe Wro zijn (bron: brochure 'De nieuwe Wro geeft ruimte'; Ministerie van VROM, 2007):

- Gemeenten zijn verplicht een structuurvisie op te stellen, waarin zij de hoofdpunten van hun ruimtelijk beleid neerleggen.
- Gemeenten stellen voor het gehele grondgebied één of meerdere bestemmingsplannen vast.
- Bestemmingsplannen hoeven niet langer te worden goedgekeurd door de provincie.

-
- Voor gebieden waar geen ruimtelijke ontwikkelingen worden voorzien, kan een beheersverordening worden gemaakt in plaats van een bestemmingsplan.
- Provincie en Rijk geven zo veel mogelijk van tevoren aan welke provinciale en nationale belangen doorwerken richting de gemeente.
- Provincie en Rijk kunnen tijdens de bestemmingsplanprocedures zienswijzen indienen of een aanwijzing geven.
- Gemeenten moeten eens in de tien jaar controleren of hun bestemmingsplannen en beheersverordeningen nog actueel zijn.
- Gemeenten doen jaarlijks verslag van hun ruimtelijk beleid.
- Gemeenten krijgen de plicht hun ruimtelijke plannen digitaal op te slaan en te beheren (Digitale Uitwisseling in Ruimtelijke Processen: DURP).
- Om bepaalde projecten voortvarend aan te kunnen pakken, kan gebruik worden gemaakt van een projectbesluit. Het projectbesluit moet wel gevolgd worden door aanpassing van het bestemmingsplan c.q. de beheersverordening.

De nieuwe Wro kan worden geraadpleegd via <http://wetten.overheid.nl>.

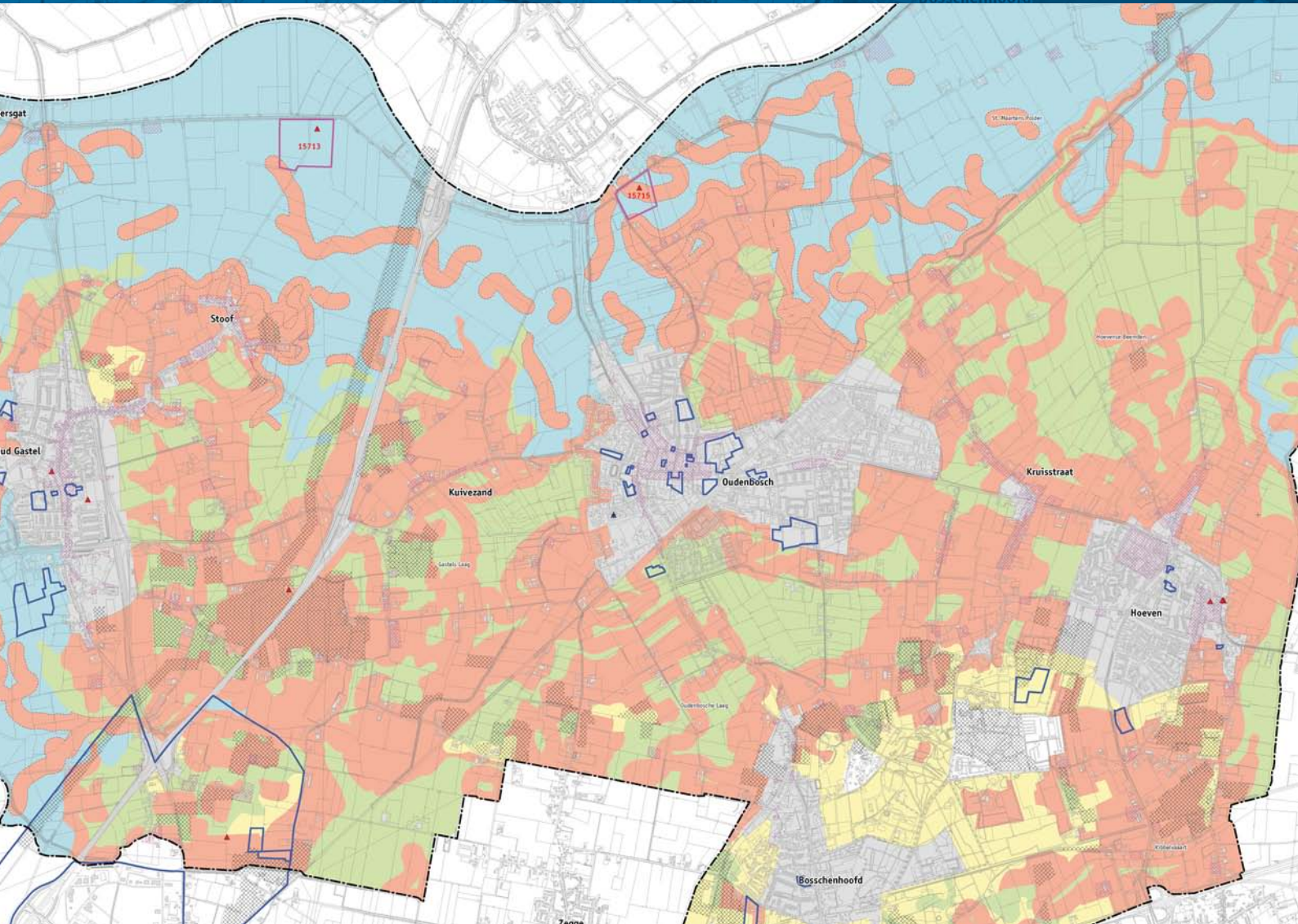

RAAP-RAPPORT 2180

Ons ongeschreven verleden

Beleidsnota archeologie gemeente Halderberge

4

Beleidskader

Vanuit de herziene monumentenwet en nieuwe Wro hebben de diverse overheden bepaalde taken en bevoegdheden gekregen. De nieuwe verantwoordelijkheden dienen vervolgens te worden vertaald in beleid en regelgeving. Dit proces is momenteel volop gaande, maar nog lang niet afgerond. De huidige stand van zaken van dit lopende proces wordt hieronder toegelicht. Allereerst wordt ingegaan op het rijksbeleid, vervolgens op het provinciaal beleid en tenslotte op het gemeentelijk beleid. In deze laatste paragraaf wordt zowel ingegaan op het huidige archeologisch beleid als op het beleid ten aanzien van cultuur, ruimtelijke indeling, landschap en toerisme en recreatie. Deze nulsituatie (actuele praktijk) vormt vervolgens het kader voor het toekomstige archeologiebeleid van de gemeente Halderberge (hoofdstuk 5).

4.1 Rijksbeleid

4.1.1 Algemeen

Het cultuurbeleid van het Rijk is vastgelegd in de Cultuurnota 2005-2008. Deze is met ingang van 1 januari 2004 in werking getreden. In 2007 is door het Rijk een koerswijziging in het landelijke cultuurbeleid aangekondigd. In het 'visievormend' stuk wordt ondermeer een modernisering van het huidige Monumentenzorgstelsel aangekondigd.

De wettelijke taken worden namens de minister uitgevoerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Afspraken tussen de Rijksdienst en de provincies worden vastgelegd in zogenaamde cultuurconvenanten. Afstemming en doorwerking van het ruimtelijke rijksbeleid vindt ondermeer plaats via de Provinciaal Planologische Commissie (PPC). De Rijksdienst heeft ook met andere instanties convenanten afgesloten voor de uitvoering van de

zorg voor het archeologische erfgoed, zoals met Rijkswaterstaat, Dienst Landelijk Gebied, Staatsbosbeheer, de Gasunie en het Ministerie van Defensie. De Rijksdienst is in deze convenanten gesprekspartner en adviseur. Alleen in het geval van archeologische rijksmonumenten is de Rijksdienst het bevoegde gezag.

Als nationaal kenniscentrum voor het archeologische, gebouwde en landschappelijke erfgoed levert de Rijksdienst informatie, kennis en expertise. Belangrijke instrumenten voor de gemeente zijn:

- de archeologische monumentenkaart (AMK);
- de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- de digitale database ARCHIS;
- de kennisinfrastructuur cultuurhistorie (KICH);
- de nationale onderzoeksagenda archeologie (NOaA).

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft ook de taak toezicht te houden op de uitvoering van archeologische werkzaamheden en de naleving van de Monumentenwet 1988. Dit werk heeft het Rijksdienst uitbesteed aan de Erfgoedinspectie. De erfgoedinspectie ziet erop toe dat de regels voor behoud, beheer en omgang met het erfgoed worden nagekomen. Ze stimuleert verbeteringen op deze gebieden. Waar nodig treedt zij op bij incidenten.

4.1.2 Cultuurhistorie en ruimte

Behalve de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het rijksarcheologiebeleid en de handhaving van de Monumentenwet 1988 is de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed ook medeverantwoordelijk voor het gebouwde en landschappelijke erfgoed. De Uitgangspunten van het te voeren beleid zijn verwoord in de Nota Belvédère en de Nota Ruimte. Relevant voor het toekomstige rijksbeleid met betrekking tot cultuurhistorie en ruimte is ook een recente beleidsbrief van de minister (september 2009), waarin de hoofdlijnen van het toekomstige cultuurbeleid zijn uiteengezet en de modernisering van de monumentenzorg (MoMo) is aangekondigd.

De beleidsuitgangspunten die in deze documenten staan verwoord, hebben rechtstreekse invloed op het provinciale en gemeentelijke beleid.

Nota Belvédère & Modernisering Monumentenzorg (MoMo)

In het verleden verdwenen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen vaak waardevolle cultuurhistorische kenmerken. Om dat tegen te gaan, is door de rijksoverheid een beleid opgesteld dat voorwaarden schept om de cultuurhistorische identiteit sterker richtinggevend te laten zijn bij deze processen. Daartoe

is in juni 1999 de nota Belvédère uitgebracht.

De twee belangrijkste doelen van de Nota Belvédère zijn:

- het erkennen en herkenbaar houden van de cultuurhistorische identiteit in het stedelijk en landelijk gebied als kwaliteit en uitgangspunt voor verdere ontwikkelingen;
- het versterken en benutten van de cultuurhistorische identiteit en de daarvoor bepallende kwaliteiten van de cultuurhistorisch meest waardevolle gebieden van Nederland: de zogenaamde Belvédèregebieden en -steden.

Het Belvédèrebeleid is inmiddels onderdeel geworden van het ruimtelijk beleid. In verschillende rijksnota's, zoals de Nota Ruimte (zie verder) zijn de ideeën uit de Nota Belvédère terug te vinden.

Het Belvédèrebeleid is in 2007 geëvalueerd. Uit deze evaluatie bleek dat veel bereikt is, maar er ook nog veel werk verzet moet worden. In 2009 wordt het tienjarige Belvédère programma afgesloten en gaat het beleid een nieuwe fase in. De toekomst van Belvédère hangt daarbij samen met de Modernisering van de Monumentenzorg, kortweg ook wel MoMo genoemd. De MoMo is verwoord in een beleidsbrief van de minister van OCenW, waarin wordt uiteengezet welke plaats hij het monumentale erfgoed in de huidige Nederlandse samenleving wil geven. De moderne monumentenzorg moet minder object- en meer gebieds- en ontwikkelingsgericht worden. Belangrijk element in de voorstellen voor het nieuwe stelsel is dat de cultuurhistorie vroeg in het ontwikkelingsproces wettelijk geborgd wordt.

In november 2009 stemde de Tweede Kamer in met de moderniseringsplannen van de minister. Het gaat om 3 grote veranderingen:

- Pijler 1: Cultuurhistorische belangen meewegen in de ruimtelijke ordening.
- Pijler 2: Krachtiger en eenvoudiger regelgeving.
- Pijler 3: Bevorderen van herbestemmingen.

Met name de eerste pijler zal van grote invloed zijn op het gemeentelijk cultuurhistorisch beleid. Om een stabiele en meer structurele basis te geven aan de borging van cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening, wordt namelijk aan het Besluit ruimtelijke ordening toegevoegd dat gemeenten bij het vaststellen van bestemmingsplannen niet alleen rekening moeten houden met cultuurhistorische waarden *onder* de grond (= archeologische waarden), maar ook met waarden *boven* de grond. Dat betekent dat gemeenten een analyse moeten maken van de cultuurhistorie in een bestemmingsplangebied en daar conclusies aan moeten verbinden die in het bestemmingsplan verankerd worden.

Door de nieuwe plannen van de minister, krijgen ook de (nu nog niet beschermde) bouwhistorische en historisch geografische elementen een stevige wettelijk (en dus juridische) basis in het bestemmingsplan. Inwerkingtreding van een aangepast Besluit ruimtelijke ordening (Bro) die gemeenten daartoe verplicht, is voorzien voor medio 2011.

Nota Ruimte

In de Nota Ruimte heeft het Rijk de uitgangspunten voor de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland vastgelegd. Het gaat om inrichtingsvraagstukken die spelen tussen nu en 2020, met een doorkijk naar 2030. In de nota worden de hoofdlijnen van beleid aangegeven, waarbij de ruimtelijke hoofdstructuur van Nederland een belangrijke rol zal spelen. De nota heeft 4 algemene doelen, waarvan de waarborging van waardevolle groengebieden (behouden en versterken natuurlijke, land-

schappelijke en culturele waarden) er één is. In de nota worden 20 nationale landschappen onderscheiden. Deze landschappen hebben elk een unieke combinatie van cultuurhistorische en natuurlijke elementen en vertellen daarmee het verhaal van Nederland. Vandaar dat ze binnen het beleid een extra impuls krijgen (meer hierover in het dossier Nota Ruimte op de website van het Ministerie van VROM: www.vrom.nl).

Binnen de grenzen van de gemeente Halderberge bevinden zich geen gebieden die als nationaal landschap zijn aangewezen.

4.2 Provinciaal beleid

Het van kracht worden van de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) op 1 september 2007 en de introductie van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro) per 1 juli 2008, hebben herformulering van het provinciaal archeologiebeleid noodzakelijk gemaakt. Deze herformulering heeft de provincie Noord-Brabant vastgelegd in de uitvoeringsnota 'Zorgen voor Archeologisch Erfgoed'. In deze nota wordt een overzicht gegeven van een negental lijnen waarlangs de provincie de Archeologische Monumenten Zorg (AMZ) in Noord-Brabant vorm wil geven. De voorgestelde beleidslijnen worden in het licht van de 3 provinciale doelstellingen archeologie (zie hieronder) uitgezet en toegelicht voor de ruimtelijke ontwikkeling, de bewaarplaatsen voor archeologisch erfgoed en de eigendomsproblematiek. De onderstaande beleidslijnen zijn letterlijk overgenomen uit de uitvoeringsnota 'Zorgen voor archeologisch Erfgoed'.

Doelstelling 1: Duurzaam behoud en beheer van het archeologisch erfgoed in situ (ter plekke) door gebiedsbescherming (= hoofddoelstelling Verdrag van Malta).

De volgende 4 lijnen ten behoeve van ruimtelijke ontwikkeling dragen gezamenlijk bij aan het behalen van de doelstelling:

1. Inbreng van het aspect archeologie in ruimtelijke plannen - voor zover het provinciaal belang in het geding is - en actualisering van gebieden die (naar verwachting) archeologisch waardevol zijn op de CultuurHistorische Waardenkaart Noord-Brabant (Interimstructuurvisie Brabant in Ontwikkeling). Deze lijn zal in de actualisering van de CultuurHistorische Waardenkaart in 2009 gestalte krijgen.
2. Stimuleren van regionale en/of gemeentelijke archeologiekaarten c.q. erfgoedkaarten. De stimulering van gemeentelijke archeologiekaarten zal een tijdelijke stimuleringsmaatregel zijn. De plantoetsing van gemeentelijke plannen - zonder provinciaal belang - zal hierdoor definitief bij de gemeenten kunnen komen te liggen. Na de vaststelling van de begroting 2009 zal een regeling worden geformuleerd voor het (tijdelijk) stimuleren van het tot stand komen van archeologiekaarten (red. is reeds gebeurd).
3. Voortzetting van Project Archeologische Inspectie en Onderhoud in de provincie Noord-Brabant. De voortzetting van het project is gerealiseerd door de inspectiekosten structureel te vergoeden aan de Monumentenwacht onder de noemer van het zevende inspectieteam. De onderhoudskosten kunnen via de beleidsregel Cultureel Erfgoed vergoed worden.
4. Alleen in geval van nood: aanwijzing van archeologische attentiegebieden door gebruik te maken van artikel 44 van de Monumentenwet. De provincie zal - vooralsnog - geen archeologische attentiegebieden aanwijzen.

Doelstelling 2: Duurzaam behoud en beheer van het archeologisch erfgoed ex situ (in het depot), als behoud ter plekke onmogelijk blijkt.

De volgende 3 lijnen ten behoeve van het behoud van archeologisch erfgoed dragen gezamenlijk bij aan het behalen van de doelstelling:

1. Uitvoering geven aan Artikel 51 van de Wamz door het in stand houden van een provinciaal depot waarin roerende monumenten worden opgeslagen en beheerd op een wijze die uit een oogpunt van behoud en toegankelijkheid verantwoord is. Inzet van extra formatie ten behoeve van het gebruik van (publiciteit), de omgang met (conserveringsomstandigheden), en de acceptatie en ontsluiting van aanleveringen van provinciaal eigendom. In 2009 en 2010 zal de renovatie plaatsvinden van het depotgedeelte Waterstraatcomplex 16/18 conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie 3.1 (KNA). Eind 2010 zal de verhuizing van het Provinciaal Depot Bodemvondsten (PDB) van Waterstraat 20 naar Waterstraat 16/18 en de inrichting van het PDB op 16/18 conform de KNA plaatsvinden.
2. Invulling geven aan Artikel 68 van de Wamz door het vaststellen van de beleidsregels Gemeentelijke Depots Bodemvondsten. Gedeputeerde Staten (GS) hebben tegelijkertijd met deze uitvoeringsnotitie de beleidsregel *Aanwijzing Gemeentelijke Depots Bodemvondsten Noord-Brabant* vastgesteld. Na de vaststelling van de begroting 2009 zal een regeling geformuleerd worden voor het (tijdelijk) stimuleren van Gemeentelijke Depots Bodemvondsten.

3. Stimuleren van behoud van informatie uit eco-archeologische waarden met name ten behoeve van projecten op het gebied van kwalitatief en kwantitatief water- en natuurbeheer, indien behoud *in situ* onmogelijk is. Na het vaststellen van de startnotitie *Zorgen voor Archeologisch Erfgoed* in samenhang met de kaderstelling Erfgoed, is vooruitlopend op deze uitvoeringsnotitie de beleidsregel *eco-archeologisch onderzoek* als integraal onderdeel van de beleidsregel Cultureel Erfgoed geformuleerd.

Doelstelling 3: Vergroting van het maatschappelijk draagvlak voor de archeologie.

De volgende 2 lijnen dragen gezamenlijk bij aan een vergroting van het maatschappelijk draagvlak en zichtbaarheid van het archeologisch erfgoed:

1. Verantwoord rentmeesterschap. De provincie is automatisch eigenaar van alle archeologische vondsten die bij opgravingen op ons grondgebied worden gevonden. Wij willen aan dit rentmeesterschap vorm geven door opgraafbedrijven te stimuleren provinciaal erfgoed nog tijdens het onderzoek tentoon te stellen in een vorm die vanuit oogpunt van beheer en veiligheid verantwoord is. Dit zal positief effect hebben op een vergroting van het draagvlak voor de archeologie en tevens een positief effect hebben op de omgang met (conserveringsomstandigheden) en de aanleveringen van provinciaal eigendom aan het Provinciaal Depot Bodemvondsten. Inzet van extra formatie ten faveure van het gebruik van (publiciteit), de omgang met (conserveringsomstandigheden), en de aanleveringen van provinciaal eigendom.

2. Meldpunt Archeologische Bodemvondsten Noord-Brabant (MAB). Onderzoek naar de haalbaarheid om met partners te komen tot één dag per jaar waar de Brabantse burger zijn eigen vondsten kan aanmelden voor expositie in een museum.

De uitvoeringsnotitie maakt duidelijk dat er een keuze is gemaakt. Door de plantoetsing van gemeentelijke plannen - zonder provinciaal belang - te laten vervallen (lijn 1.1) en door op lijn 1.4 (aanwijzing attentiegebieden) geen inzet te plegen, maar door op de lijnen 2.1, 2.2 en 3.1 te investeren (Depot Bodemvondsten), wordt er beleidsmatig een beweging gemaakt van de zorg voor het behoud van het archeologisch erfgoed *in situ* (ter plekke in het plangebied) naar het behoud *ex situ* (in het depot). Het accent van de provinciale archeologie verschuift van de archeologische planbegeleiding (alleen nog als het provinciaal belang in het geding is) naar het beheer van archeologische bodemvondsten (nieuw provinciaal eigendom). Hierdoor zal de centrale rol van de provincie in het archeologisch *in situ*-beleid verminderen, maar wordt taak van rentmeester 'met verve' opgepakt (Provincie Noord-Brabant, 30 september 2008).

4.3 Gemeentelijk beleid

4.3.1 Huidige gemeentelijk archeologiebeleid

Op het gebied van archeologische monumentenzorg heeft de gemeente Halderberge de laatste jaren allesbehalve stilgezeten. De eerste stappen zijn al genomen in 1997. Inmiddels is archeologie al in divers 'beleid' en regelgeving ingebed geraakt. Een structureel gemeentelijk archeologiebeleid ontbreekt vooralsnog. De gemeente heeft echter wel steeds voldaan aan de archeo-

logische eisen die de provincie stelde aan bestemmingsplannen.

In het onderstaande wordt puntsgewijs vermeld welke zaken de afgelopen jaren zijn geregeld ten aanzien van het gemeentelijke archeologiebeleid:

- Direct na vaststelling van de nota monumentenbeleid "Een toekomst voor het verleden" op 3 juli 1997 heeft de gemeenteraad een Monumentencommissie ingesteld. Het aspect 'archeologie' werd vanaf het begin vertegenwoordigd door een deskundig commissielid op dit vakgebied.
- Leden van de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN) zijn ook in het Halderbergse actief geweest, zo ook bij opgravingen in onder andere Hoeven, locatie voormalig gemeentehuis (St. Janstraat) en in Oudenbosch aan de Haven (Professor van Ginnekenstraat).
- In 2005 werd een eerste stap gezet door het (laten) opstellen van een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor het gehele buitengebied en 5 afzonderlijke kaarten voor de 5 kernen. Vanaf die tijd worden nieuwe ontwikkelingen getoetst aan deze gedetailleerde kaart.
- Een eerste aanzet is gemaakt om een nieuw bestemmingsplan voor de kern Oud Gastel 'archeologie-proof' te maken.
- De gemeente is een relatie aangegaan met het Monumentenhuis Brabant. Zij verzorgen de inhoudelijke toetsing van de diverse archeologische producten (rapportages, Programma's van Eisen, etc.).
- De gemeente heeft een ambtenaar RO vrijgemaakt om het aspect cultuurhistorie binnen de gemeente verder uit te werken.

4.3.2 *Beleid aangrenzende beleidsvelden (flankerend beleid)*

Een beleid ten aanzien van het archeologisch bodemarchief was er tot op heden nog niet. Aangezien een sectoraal beleid toch nooit volledig op zichzelf kan staan, kijken we in deze paragraaf kort naar het gemeentelijk beleid op een aantal aangrenzende beleidsvelden. Dit zijn de beleidsvelden cultuur, landschap en toerisme. Mogelijk biedt het beleid daaromtrent aanknopingspunten voor het archeologisch beleid.

Cultuurnota 2010-2014 (concept september 2009)

In de Cultuurnota 2010-2014 wordt het gemeentelijk cultuurbeleid voor de periode 2010-2014 vastgelegd. Deze nota is de opvolger van de kunstnota 'Neem Nota van Kunst!' (2005-2008).

In de nieuwe nota wordt echter breder ingezoomd op het cultuurbeleid. Dit omdat:

- cultuur bijdraagt aan het gevoel van identiteit, schoonheid, waardering en respect voor het verleden;
- het rijke veld van amateurkunst van groot belang is voor de sociale cohesie in de kernen;
- cultuur wezenlijk bijdraagt aan het verbeteren van het woon- en werkklimaat;
- we datgene wat we aan cultuur in onze gemeente hebben willen behouden en versterken.

Behalve de op zichzelf staande, intrinsieke waarde van cultuur zal de culturele component steeds meer een vanzelfsprekend onderdeel vormen van ruimtelijke en economische, toeristische processen en zal cultuur steeds meer bepalend zijn voor de identiteit, de herkenbaarheid en de eigenheid van de kernen. Onderdelen van de cultuurnota 2010-2014 zijn dan ook: amateurkunst, cultuureducatie, beeldende kunst, cultureel erfgoed, media en letteren, accommodaties, cultuur en economie en financiën.

Bij het bepalen van het beleid op deze terreinen is de onderstaande doelstelling gebruikt.

De gemeente Halderberge wil een gemeente zijn met een goed kunst- en cultuurklimaat waarin naast basisvoorzieningen en eigen accenten ook ruimte is voor onderscheidende kwaliteit.

Uitgangspunten van het beleid zijn:

1. onderhouden en versterken van de culturele infrastructuur/ het culturele voorzieningenniveau;
2. versterken van de actieve en passieve deelname aan cultuur;
3. versterken van de diversiteit binnen het culturele aanbod, zodat aan de behoeften en mogelijkheden van verschillende groepen inwoners van Halderberge wordt voldaan;
4. streven naar de vergroting van de deelname van een jong en divers publiek; waarbij vooral de aandacht ligt bij de cultuureducatie;
5. versterken van de bijdrage van cultuur aan de aantrekkelijkheid van de gemeente;
6. streven naar meer samenwerking tussen de culturele instellingen onderling;
7. versterken van de samenwerking tussen de gemeenten in West-Brabant.

Vooraf de actiepunten 2, 6 en 7 uit deze conceptnota zijn van toepasbaar voor het archeologiebeleid:

- *Actiepunt 2:* Toezicht houden op de doorontwikkeling van de marktplaats voor cultuur educatie tot het zogenaamde 'plusmodel'. In de meerjarenbegroting rekening houden met de afbouw van de cofinanciering door de provincie.

- *Actiepunt 6:* In het multifunctioneel centrum ruimte creëren voor het (laten) organiseren van exposities voor zowel professionele als amateur kunstenaars uit onze gemeente, voor kunst die betrekking heeft op de gemeente en haar jumelagegemeenten, voor schoolprojecten en voor projecten en exposities in het kader van het cultureel erfgoed.
- *Actiepunt 7:* Heemkundekringen, de bibliotheek VanNu en het Regionaal archief in contact met elkaar brengen om het idee van de ontwikkeling van een Historisch Informatiepunt nader te laten onderzoeken (voorbeeld: HIP Historisch Informatiepunt Oosterhout).

Structuurvisie Plus

In mei 1997 heeft de gemeente Halderberge de structuurvisie 1997-2015 uitgebracht. De Provinciaal Planologische Commissie sprak in het advies van november 1997 haar waardering uit voor de wijze waarop het college van B&W getracht heeft zicht te krijgen op de mogelijke toekomstige ruimtelijke ontwikkeling op het grondgebied van de nieuwe gemeente. De visie werd gekwalificeerd als een goede basis voor het verder ontwikkelen naar een Structuurvisie Plus, zoals bedoeld in de in procedure zijnde partiële herziening van het streekplan. De gemeente heeft die uitdaging opgepakt. Het resultaat daarvan is de Structuurvisie Plus 2001.

De gemeente heeft geconstateerd dat het water een dominante rol speelt in de ruimtelijke orde van Halderberge. Het water(systeem) is verbonden met natuurwaarden, de historie van de kernen en het landschap, en het occupatiepatroon van dat landschap. Vanuit een streven naar een duurzame ruimtelijke inrichting wordt gekozen voor water als ordenend principe. Dit kan worden gerealiseerd door een herbezinning op de kansen die

(de huidige) waterstromen kunnen bieden en de ontwikkeling van een visie die uitgaat van de vele aanknopingspunten die in Halderberge aanwezig zijn. Rode draad in de opgave voor de toekomst is de bruikbaarheid van water.

Met de 'blauwe draad' van het water als sturend en inspirerend kader komen we tot de volgende strategieën, geëxpliciteerd voor verschillende gebieden en/of sectoren. Deze zijn: water, cultuurhistorie, landschap, verkeer en infrastructuur, kernen, bedrijvigheid en recreatie. Per sector is een strategie bepaald. In onderhavig kader is vooral de strategie voor cultuurhistorie van belang.

Strategie cultuurhistorie

Vooraf (en wellicht uitsluitend) de ontstaansgeschiedenis van het landschap is op gemeentelijk niveau interessant als onderlegger voor ontwikkeling (de invloed van de zee en de successievelijke inpolderingen, het veen en de ontginningen). Behouden van deze waarden is uitgangspunt voor het gemeentelijk beleid vanwege het behoud van de landschappelijke waarden en de bijdrage aan het leefklimaat in de dorpen. Uiteraard is ook het bebouwd verleden in met name Oudenbosch en Oud Gastel interessant. Interessant voor de identiteit van de kernen en interessant voor de recreant/toerist. Dit moet niet worden veronachtzaamd, maar in functie dient dit met zijn tijd mee kunnen. Functiewijziging zoals bij Saint Louis in Oudenbosch is hiervan een schitterend voorbeeld. De cultuurhistorische waarden van stad en land en de daarmee samenhangende identiteit van de gemeente kunnen in een op te stellen Welstandsnota leiden tot vastomlijnde toetsingskaders. Daarmee kan ook voor de toekomst de historie worden bewaard.

Ieder landschap of plek in het landschap heeft zijn eigen ontstaansgeschiedenis. Archeologi-

sche vindplaatsen vertellen een deel van deze geschiedenis. Behoud van deze 'waarden' impliceert indirect behoud van archeologische vindplaatsen!

Landschapsbeleidsplan

In 2002 heeft de gemeente een nieuwe landschapsvisie vastgesteld (Samen voor Groen). Er was behoefte aan een eenduidig beleid voor het gehele buitengebied van de gemeente. Voordien werd dit beleid namelijk gevormd door beleid van de voormalige gemeenten waaruit Halderberge in 1997 is ontstaan. Het landschapsbeleidsplan biedt deze eenduidigheid en vormt een leidraad voor handhaving c.q. versterken van natuur- en landschapswaarden waarbij rekening gehouden wordt met de aanwezige functies. Het plan is gericht op het duurzame behoud, ontwikkeling en versterken van een samenhangend, groen landschap.

De gemeentelijke landschapsvisie berust op de volgende doelstelling:

- het behouden en versterken van het huidige karakter, de identiteit en de samenhang binnen elke afzonderlijke landschappelijke eenheid/deelgebied;
- de samenhang tussen de verschillende landschappelijke eenheden/deelgebieden verbeteren door deze visueel-ruimtelijk en ecologisch door middel van lijnstructuren met elkaar te verbinden, gebruikmakend van de thema's water en cultuurhistorie;
- de landschappelijke samenhang ontwikkelen door het behouden en visueel versterken van waarneembare overgangen in reliëf en bodemopbouw (met name zand-klei);
- het verbinden van gebieden met (hoge) natuurwaarden door middel van de relatie van lijnvormige, ecologische en landschappelijke verbindingzones en zogenaamde 'steppingstones';

- de beeldkwaliteit van markante punten bewaken en versterken gericht op het cultuurhistorische aspect;
- het behouden en versterken van landschapelijk-cultuurhistorische waarden en elementen, en deze vooral inzetten ter bevordering van recreatie & toerisme en natuur & landschap.

De gemeentelijke doelstellingen in deze landschapsvisie zijn er vooral op gericht om de oorspronkelijke morfologie en het historische karakter van het landschap te behouden. Dit biedt veel mogelijkheden voor behoud en beheer van archeologische vindplaatsen. Op de eerste plaats is de verspreiding van archeologische vindplaatsen sterk gerelateerd aan het oorspronkelijke reliëf. Indien dit nog aanwezig en beleefbaar is, biedt dit ook geschikte mogelijkheden om het archeologische verhaal ter plaatse te beleven. Op de tweede plaats dragen archeologische vindplaatsen bij aan het historisch karakter van een plek.

Lijst Waardevolle Bomen Halderberge

Halderberge beschikt sinds 2004 over een gemeentelijke lijst van waardevolle bomen, welke in 2011 wordt herzien. De lijst dient als toetsingskader voor de afhandeling van kapaanvragen en kan gebruikt worden bij ruimtelijke ontwikkelingen. In de lijst zijn zowel gemeentelijke als particuliere bomen opgenomen die voldoen aan een of meerdere criteria. Hierbij denkend aan monumentale waarde (omvang, leeftijd), beeldbepalende waarde (opvallend, karakteristiek voor de omgeving), natuurwaarde, landschappelijke waarde, cultuurhistorische waarde (bijv. herdenkingsbomen), dendrologische waarde en waarde voor de groenstructuur.

Toeristisch-Recreatief Marketingplan Halderberge 2008-2013

In 2008 heeft de gemeente een marketingplan voor toerisme en recreatie laten opstellen. Onderdeel van dit plan was een Analyse van sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen (SWOT-analyse) en op basis daarvan verbeterpunten benoemen. In totaal zijn er 13 verbeterpunten geformuleerd die ook zijn uitgewerkt in concrete actiepunten. De verbeterpunten die van toepassingen kunnen zijn voor het archeologiebeleid zijn:

- Verbeteren omgevings- en verblijfskwaliteit kernen en buitengebied;
- Verbeteren recreatieve voorzieningen in buitengebied, zoals bankjes, picknicktafels, routeontwikkeling, bewegwijzering, wandelmogelijkheden in/rond plattelandskernen, onderhoud en beheer groenvoorziening.
- Ontwikkeling natuur/landschapsbeleving: ontwikkeling van Halderbergse variant op de formule 'Appeltern'.

5 Het archeologiebeleid

5.1 Inleiding

De herziene Monumentenwet 1988 biedt de gemeente ruimte om een eigen beleid te ontwikkelen. Het is verstandig deze ruimte te nemen en dus te streven naar een gedegen, proactief en geïntegreerd gemeentelijk archeologiebeleid. Dit streven biedt het gemeentebestuur ruimte voor een autonome rol en verantwoordelijkheid in het proces van archeologische monumentenzorg binnen de gemeentelijk ruimtelijke ordening. Middels een eigen beleid en dus eigen regierol kan de gemeente zorgen voor maatwerk, kwaliteit, beleefbaarheid, kostenbesparing, vermeerdering van kennis en een betere kennisoverdracht. Een gedegen gemeentelijk beleid heeft dus grote voordelen. Om deze reden pakt de gemeente deze mogelijkheid met beide handen aan. In dit hoofdstuk vermelden we hoe we onze eigen regierol gaan invullen en daarmee de voordelen van een eigen beleid zoveel mogelijk proberen te benutten.

5.1.1 Doelstelling

Als basis voor het gemeentelijke beleid geldt de volgende doelstelling:

Het archeologiebeleid van de gemeente Halderberge heeft tot doel haar archeologische erfgoed te beschermen en ontsluiten als bron van het 'gemeenschappelijke geheugen' en als middel voor wetenschappelijke studie, zonder meer maatschappelijke lasten in het leven te roepen dan strikt noodzakelijk.

5.1.2 Uitgangspunten

Het gemeentelijk archeologiebeleid dient minimaal te voldoen aan de uitgangspunten uit de Monumentenwet 1988 (§ 3.2). Daarnaast maken die uitgangspunten het juist mogelijk de doelstelling van het nieuwe archeologiebeleid te realiseren.

Voor het gemeentelijk archeologiebeleid gelden de volgende uitgangspunten:

- Archeologische resten zoveel mogelijk in de bodem bewaren en alleen opgraven als behoud in de bodem (*in situ*) niet mogelijk is.
- De relatie tussen archeologie en ruimtelijke ordening versterken zodat behoud en beheer van het bodemarchief onderdeel worden van het planologische besluitvormingsproces.
- Bodemverstoorders betalen archeologisch onderzoek en mogelijke opgravingen. Dit zogenaamde 'verstoorder betaalt principe' is geen gemeentelijke beleidskeuze maar het uitgangspunt van de Monumentenwet (art. 6 van het Verdrag van Valletta).

- Verbetering informatievoorziening over archeologisch erfgoed om het draagvlak voor archeologie te vergroten.

Net als bij de doelstelling sluiten deze uitgangspunten voorlopig vooral aan bij de uitgangspunten van de (herziene) Monumentenwet 1988. In de toekomst kan deze doelstelling worden aangevuld met gemeente-specifieke uitgangspunten (bijv. subsidiemogelijkheden voor verstoorders, aanwijzen gemeentelijke archeologische monumenten, gemeentelijke onderzoeksagenda, etc.).

5.1.3 Onderdelen

Het archeologisch beleid van de gemeente Halderberge bestaat uit verschillende onderdelen. Het eerste onderdeel betreft de inbedding in de ruimtelijke ordening (§ 5.2). Archeologie gaat in de gemeentelijke ruimtelijke ordening verschillende rollen spelen. De rol die het vervult, is afhankelijk van het detailniveau van het ruimtelijk plan (structuurniveau, bestemmingsniveau, vergunningsniveau). Op structuurniveau wordt de archeologie als mede-ordenend principe gebruikt, op bestemmingsniveau als mede-afwegingskader en op vergunningsniveau als toetsingskader. Bij al deze subonderdelen is archeologisch kennis noodzakelijk. Hoe concreter het plan, hoe gedetailleerder deze kennis moet zijn. Als basiskennis dienen de vastgestelde archeologische advieskaarten. Als mede-ordenend principe volstaat de informatie die daarop te vinden is. Voor het vaststellen van nieuwe bestemmingen of voor vergunningverlening is vaak gedetailleerdere informatie nodig. Deze wordt verkregen uit onderzoek. Deze onderzoeken dienen uitgevoerd te worden door gecertificeerde bureaus. De gemeente heeft echter de regie en is bevoegd gezag. De gemeentelijke regiefunctie bij archeologisch onderzoek vormt daarom het tweede onder-

deel van het gemeentelijk beleid (§ 5.3). Door de keuzes die de gemeente in onderhavige beleidsnota maakt, probeert de gemeente de kans op het aantreffen van toevalsvondsten zoveel mogelijk te beperken. Toch is het niet ondenkbaar dat er tijdens graafwerkzaamheden onverhoopt archeologische resten worden ontdekt. Welke werkwijze dient er dan gevolgd te worden? Deze vraag wordt beantwoord in het derde onderdeel van het gemeentelijk beleid (§ 5.4). In het vierde onderdeel wordt kort ingegaan op een eventueel selectiebeleid (§ 5.5). De mogelijkheden om een archeologisch terrein op een andere manier dan via het bestemmingsplan juridisch te beschermen, komen aan bod in het vijfde onderdeel (§ 5.6). De gemeente is van mening dat de gemeentelijk bewoningsgeschiedenis kan bijdragen aan het aantrekkelijker maken van de gemeente en op positieve wijze kan bijdragen aan versterking van de gemeentelijke identiteit en herkenbaarheid. Daarom is het van belang dat de kennis over het archeologisch erfgoed voor bewoners, scholieren, bezoekers en plannemakers beschikbaar wordt gesteld. De ontsluiting van de kennis over het archeologisch erfgoed vormt het zesde en laatste onderdeel van het gemeentelijke beleid (§ 5.7).

5.2 Archeologie en ruimtelijke ordening

Met het archeologisch erfgoed wordt in iedere fase van planvorming rekening gehouden. Op structuurniveau in de rol van mede-ordenend principe, op bestemmingsniveau als mede-afwegingskader en op vergunningsniveau als toetsingskader. Hoe concreter het plan, hoe gedetailleerder de kennis over het archeologische bodemarchief moet zijn. In de volgende paragrafen wordt aangegeven welke werkwijzen de gemeente hanteert in de verschillende fasen van planvorming.

5.2.1 structuurniveau

Wanneer de gemeente haar toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen gaat vastleggen, houdt zij daarbij rekening met het archeologisch erfgoed. Het archeologisch erfgoed dient daarbij in eerste instantie als inspiratiebron. De archeologische resten op een bepaald plek hebben namelijk een zeer lokaal verhaal te vertellen, wat een onderdeel is van onze lokale identiteit (*genius loci*). Voor velen wordt de kwaliteit van de leefomgeving deels bepaald door de herkenbaarheid van deze lokale identiteit. Aansluitend op het verdrag van Malta, het rijksbeleid (Belvedere) en het gemeentelijk landschapsbeleidsplan wordt daarom in deze nota gesteld dat de archeologie (als onderdeel van de *genius loci*) een ruimtelijke basis kwaliteit is en daarmee mede-ordenend is. Behoud van archeologische resten is daarbij het uitgangspunt.

Daarnaast is het van belang om in dit stadium van planvorming inzicht te hebben in de financiële consequenties van bepaalde ontwikkelingen. Indien bij de ontwikkeling archeologische resten worden bedreigd, is inzicht in de kosten en de tijdsduur van archeologische onderzoek cruciaal.

De archeologische advieskaart die de raad op 23 juni 2005 heeft vastgesteld, zal dienst doen als basisdocument in deze fase van planvorming. Fysiek archeologisch onderzoek is in deze fase nog niet noodzakelijk en wenselijk.

5.2.2 bestemmingsniveau

Het centrale juridische beleidsinstrument in het nieuwe archeologiebestel is het bestemmingsplan. De gemeenteraad houdt bij de vaststelling van een bestemmingsplan of een beheersverordening en bij de bestemming van de in het plan begrepen grond, rekening met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische resten. Er bestaan

in principe 2 'sporen' om dit te realiseren.

Het eerste spoor wordt toegepast bij bestemmingsplannen waarin bestemmingswijzigingen worden vastgelegd. Het tweede spoor wordt idealiter toegepast bij bestemmingsplannen waarbij enkel de reeds bestaande situatie wordt gehandhaafd. Indien het bestemmingsplan zowel bestemmingswijzigingen als -handhaving bevat, zal maatwerk worden toegepast. Er wordt dan een combinatie van het eerste en tweede spoor gemaakt. Hieronder worden de 2 sporen toegelicht.

Spoor 1

Wanneer in een gebied ontwikkelingen zijn gepland die niet voldoen aan het huidige bestemmingsplan, dient de bestemming van de gronden gewijzigd te worden. Dit spoor is daarom van toepassing op:

- ontwikkelingsgerichte bestemmingsplannen;
- partieel herzien bestemmingsplannen;
- projectbesluiten;
- ontheffingen.

Archeologie is een facet dat mede afgewogen moet worden in de besluitvorming omtrent de ontwikkeling. We bevinden ons nu immers nog in de vroege fase van (concrete) planvorming en enkel nu is het mogelijk om het belangrijkste thema van het verdrag van Malta te verwezenlijken, namelijk streven naar het behoud en beheer van archeologische resten in de bodem en het zoveel mogelijk beperken van archeologische opgravingen. Ook zegt de Monumentenwet 1988 dat er met het bestemmen van gronden rekening gehouden moet worden met archeologische resten. In deze fase van planvorming dienen we dus, in tegenstelling tot het structuurniveau, te beschikken over meer gedetailleerde archeologische informatie. Het is nu van belang om zeker te weten of er archeologische resten in het plangebied bevinden, waar deze zich bevinden en of deze

resten behoudenswaardig zijn. Dit dient vastgesteld te worden door archeologisch bureauonderzoek aangevuld met veldonderzoek (zie § 5.3). **Archeologisch onderzoek dient enkel te geschieden in gebieden met een bepaalde omvang (zie ondergrenzen), waar bovendien archeologische resten verwacht worden of reeds zijn vastgesteld en waar ingrepen van een bepaalde diepte zijn gepland (zie § 5.3).** Indien uit onderzoek blijkt dat de resten behoudenswaardig zijn en bedreigd worden door de geplande ontwikkeling, worden ze meegewogen in de besluitvorming rondom de bestemmingwijziging. Uitkomst daarvan zal zijn behoud van de archeologische resten op de locatie (planaanpassing) of behoud van de archeologische resten *ex situ* (archeologische opgraving).

Bij de eerste uitkomst dient er wel een beschermingsregime in het bestemmingsplan opgenomen te worden. Dit betekent concreet dat de vindplaats aangeduid moet worden op de plankaart (dubbelbestemming). Aan deze dubbelbestemming dienen vervolgens planregels gekoppeld te worden waarin het een en ander ten aanzien van bouwvergunningen en aanlegvergunningen geregeld dient te worden (zie spoor 2).

Spoor 2

Het tweede spoor wordt toegepast bij het vaststellen van nieuwe bestemmingsplannen waarbij enkel de reeds bestaande situatie (zoveel) mogelijk wordt gehandhaafd. Dit spoor is daarom van toepassing op:

- actualisatie van een vigerend bestemmingsplan;
- vaststellen van een beheersverordening.

Ook bij deze plannen dient rekening gehouden te worden met de eventueel aanwezige archeologische resten. **Gedetailleerd bureauonderzoek aangevuld met veldonderzoek**

is voorafgaand aan de vaststelling echter niet noodzakelijk aangezien er geen concrete bodemingrepen gepland zijn. Wat in deze fase volstaat, is het opnemen van een beschermingsregime in het bestemmingsplan. Dit betekent concreet dat de gebieden waar archeologische resten verwacht worden of zijn vastgesteld een plek krijgen op de plankaart (dubbelbestemming). Aan deze dubbelbestemming worden vervolgens planregels gekoppeld waarin het een en ander ten aanzien van reguliere bouwvergunningen en aanlegvergunningen geregeld wordt (zie bijlage 2 voor een voorbeeld van een planregel). De gebieden waar archeologische resten worden verwacht of zijn vastgesteld, zijn weergegeven op de archeologische advieskaarten die de raad op 23 juni 2005 heeft vastgesteld.

5.2.3 vergunningsniveau: reguliere bouwvergunning, aanlegvergunning

Indien een bouwwerk of werk, geen bouwwerk zijnde en werkzaamheden gepland worden binnen een gebied met 'waarde: archeologie', dan dient bepaald te worden of deze een bedreiging vormen voor eventuele archeologische resten. Op basis van de diepte van de bodemingreep en de oppervlakte van de ingreep dient het vervolg traject bepaald te worden. Kleine 'verstoringen' worden getolereerd, maar bij grote verstoringen zal onderzoek noodzakelijk zijn (zie § 5.3). **Bureauonderzoek aangevuld met veldonderzoek moet uitwijzen of zich archeologische resten in het gebied bevinden, waar deze zich bevinden en of deze resten behoudenswaardig zijn.**

Indien de resten behoudenswaardig blijken te zijn, worden aan de vergunning één van de volgende voorschriften verbonden:

- de verplichting tot het treffen van technische maatregelen waardoor monumenten in de bodem kunnen worden behouden;

- de verplichting tot het doen van opgravingen;
- de verplichting de activiteit die tot bodemverstoring leidt, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.

5.3 Regie van het archeologisch onderzoek

Regelmatig zal het nodig zijn dat in het kader van ruimtelijke plannen archeologisch onderzoek (bureauonderzoek aangevuld met veldwerk) moet worden verricht (zie § 5.2). Deze onderzoeken dienen uitgevoerd te worden door gecertificeerde bureaus. De gemeente heeft echter de regie en is bevoegd gezag. Dit betekent dat de gemeente bepaalt in welke gevallen onderzoek nodig is (ondergrenzen), zelf een beslissing neemt over de resultaten van de onderzoeken ([selectie]besluit) en aanvullende eisen kan stellen aan de uit te voeren onderzoeken. In deze paragraaf komen de ondergrenzen (voor onderzoek), de aard van het archeologisch onderzoek en de aanvullende onderzoekseisen aanbod. Bij de ondergrenzen worden grenzen gesteld voor de omvang en voor de diepte van een ingreep.

5.3.1 Ondergrenzen

Diepte ingreep

Voor de totstandkoming van een bestemmingswijziging in een gebied met verwachte of bekende archeologische resten (§ 5.2.2; spoor 1) of voor de verlening van een bouw- of aanlegvergunning in een gebied met 'waarde archeologie' (§ 5.2.3) kan archeologisch onderzoek vereist zijn. De noodzaak tot archeologisch onderzoek is afhankelijk van een aantal factoren. Zeer belangrijk hierbij is om al vroegtijdig (eerste fase van planvorming) in te schat-

ten in welke mate de bodem in de toekomst geroerd gaat worden. Archeologische resten bevinden zich in de bodem en alleen als deze geroerd of afgegraven wordt, kunnen archeologisch resten vernietigd worden. Wordt de bodem door de toekomstige plannen dus niet of nauwelijks geroerd of afgegraven, vindt er dus geen bedreiging plaats en is behoud gegarandeerd. Onderzoek is in zo'n geval niet noodzakelijk. Naast vergraving kunnen archeologische resten overigens ook bedreigd worden door grondwaterpeilverlaging (uitdroging, verrotting).

Voor het grondgebied van de gemeente Halderberge wordt een ondergrens van 40 cm beneden maaiveld (-Mv) gehanteerd. Deze ondergrens is gebaseerd op de gemiddelde dikte van de reeds verstoorte bovengrond (de bouwvoor). Hoewel in de bouwvoor archeologische resten kunnen voorkomen, bevinden deze zich niet meer in hun oorspronkelijke context. De waarde van deze resten is daarom relatief gering. Alle bodemingrepen die niet dieper reiken dan 40 cm Mv zijn in principe vrijgesteld van archeologisch onderzoek.

Archeologisch onderzoek is daardoor pas nodig bij ingrepen die dieper reiken dan 40 cm -Mv. Ingrepen dieper dan 40 cm Mv hoeven niet in alle gevallen tot verstoring van archeologische waarden te leiden omdat de archeologische waarden soms veel dieper liggen dan de geplande ingrepen (bijv. afgedekt met jonge zee- en/of een ophogingspakket). De diepteligging van de archeologische resten dient daarom door middel van een gedetailleerd (bureau)onderzoek, eventueel aangevuld met veldwerk, zorgvuldig te worden onderzocht en onderbouwd.

Omvang plangebied of ingreep

Een andere belangrijke factor is de omvang van de bodemingreep. In de Monumentenwet 1988 wordt gesteld dat 'projecten' tot 100 m² zijn vrijgesteld van archeologisch onderzoek.

ken. De gemeenteraad kan echter een hiervan afwijkende andere oppervlakte vaststellen (artikel 41a). De gemeente Halderberge maakt gebruik van deze mogelijkheid en stelt in deze beleidsnota haar eigen 'oppervlakte ondergrenzen' vast. Hierbij is rekening gehouden met de trefkans: hoe hoger de trefkans, hoe meer archeologische resten per oppervlaktemaat verwacht worden (zie archeologische advieskaarten). De trefkans is afhankelijk van de te verwachte dichtheid aan vindplaatsen (hoog, middelhoog, laag) en het type vindplaats (kampement uit de Steentijd, nederzetting van landbouwers of middeleeuwse bewoningsresten). Hoe kleiner de trefkans, hoe groter een onderzoeksgebied moet zijn om een redelijke kans te creëren archeologische resten aan te treffen. Naast archeologische relevant dienen de ondergrenzen ook maatschappelijk haalbaar en praktisch uitvoerbaar zijn. Geprobeerd is om de zogenaamde planologische 'kruimelgevallen' daarom zoveel mogelijk binnen de ondergrenzen te behouden. Daarnaast is het van belang om toevalsvondsten zoveel mogelijk uit te sluiten (zie volgende paragraaf en § 5.4).

De gemeente stelt twee reeksen van ondergrenzen vast. De eerste reeks is van toepassing op **plangebieden** waarvoor een bestemmingswijziging gewenst is (§ 5.2.2; spoor 1). De tweede reeks is van toepassing op de omvang **bodemingreep** bij bouw- en aanlegvergunningen. Dit onderscheid is cruciaal om maatwerk te kunnen leveren. Bestemmingswijzigingen hebben namelijk betrekking op veel grotere terreinen dan concrete bouw- of aanlegvergunning aanvragen. Ook kan er bij bestemmingswijzigingen nog geschoven worden met de concrete inrichting van het terrein. Om daarmee rekening te kunnen houden met het archeologisch erfgoed is het van belang om exact weten waar zich archeologische resten in het terrein bevinden.

In de gemeente Halderberge gelden de in tabel 1 opgenomen ondergrenzen voor plangebieden (bestemmingswijzigingen) en bodemingrepen (bouw- en aanlegvergunningen). Om misverstanden te voorkomen, is in de tabel een beperkte verklarende woordenlijst opgenomen.

Toevalsvondsten

Toevalsvondsten betreffen archeologische resten die ontdekt worden tijdens niet archeologische graafwerkzaamheden. Volgens artikel 53 van de Monumentenwet 1988 is de ontdekker verplicht om deze te melden bij de minister van OCenW. Indien de verstoorder aan zijn wettelijke verplichtingen ten aanzien van archeologisch onderzoek heeft voldaan en de resten van (Rijks-)belang zijn, kunnen de kosten die gemoeid zijn met de exploratie van de archeologische resten niet verhaald worden op de initiatiefnemer. De gemeente is in dit geval een tegemoetkomende rol toebedeeld en zal de kosten voor haar rekening moeten nemen. Met andere woorden: als de verstoorder geen onderzoeksplicht heeft omdat de bodemingreep binnen de ondergrenzen valt, maar er tijdens de graafwerkzaamheden wel archeologische resten worden ontdekt, ligt het risico bij de gemeente en niet bij de verstoorder. De gemeente dient hiervoor gelden te reserveren (zie § 5.4 en § 6.2.3).

5.3.2 Fasering van het archeologisch onderzoek

Welk soort archeologisch onderzoek moet nu wanneer worden ingezet en wanneer is er voldoende onderzoek uitgevoerd? Het proces van archeologisch onderzoek is opgebouwd uit verschillende stappen en wordt over het algemeen aangeduid als de AMZ-cyclus. In bijlage 3 is deze fasering schematisch weergegeven, zodat hier kan worden volstaan met een korte toelichting. De AMZ-cyclus is opgebouwd uit verschillende onderzoeksmodules die qua zwaarte en intensiteit van onderzoek van licht

Categorie	Legenda-eenheid archeologische advieskaart (RAAP-rapport 1129: kaartbijlagen 4 en 5)	Ondergrens 'diepte ingreep'	Ondergrens 'plangebied'	Ondergrens 'bodemingreep'
1	<ul style="list-style-type: none"> Hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit één of meer van de onderscheiden perioden (Laat Paleolithicum t/m Late Middeleeuwen). Hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen van jager-verzamelaars (Laat Paleolithicum t/m Neolithicum). Onbekende verwachting voor vindplaatsen uit de late landbouwperiode. Geen archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de vroege landbouwperiode. 	40 cm	1000 m ²	500 m ²
2	<ul style="list-style-type: none"> Middelhoge archeologische verwachting voor vindplaatsen van late landbouwers (Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd). Middelhoge tot lage archeologische verwachting voor vindplaatsen van vroege landbouwers (Neolithicum t/m Vroege Middeleeuwen). Lage archeologische verwachting voor vindplaatsen van jager-verzamelaars (Laat Paleolithicum t/m Neolithicum). 	40 cm	2500 m ²	500 m ²
3	Historische bebouwing	40 cm	50 m ²	30 m ²
	Terrein van archeologische waarde			
	Bekende archeologische vindplaatsen (zone van 50 m rondom een vindplaats)			

Verklarende woordenlijst	
Archeologische advieskaart:	Dit betreft de archeologische advieskaart die de raad op 23 juni 2005 heeft vastgesteld.
Hoge/middelhoge/lage verwachting:	De verwachte dichtheid aan vondsten is respectievelijk hoog, middelhoog of laag.
Terrein van archeologische waarde:	Betreft een AMK-terrein, niet beschermd.
Bekende archeologische vindplaatsen:	Dit betreft de ARCHIS-waarnemingen en ARCHIS-vondstmeldingen.
Ondergrens:	De grenzen tot wanneer een gebied vrijgesteld is van archeologisch onderzoek. Voorbeeld: een ondergrens van 40 cm betekent dat bij ingrepen tot 40 cm Mv archeologisch onderzoek niet verplicht is.
Plangebied:	Hiervan is sprake wanneer de <i>bestemming van de gronden wordt gewijzigd</i> . Het betreft het totale gebied waarop de bestemmingswijziging betrekking heeft.
Bodemingreep:	Hiervan is sprake bij een <i>aanleg- of reguliere bouwvergunning</i> . Het betreft het gebied waar daadwerkelijk bodemingrepen gaan plaatsvinden. Deze ondergrenzen worden in de regels van het bestemmingsplan verankerd.

Tabel 1. Ondergrenzen voor plangebieden (bestemmingswijzigingen) en bodemingrepen (bouw- en aanlegvergunningen).

naar zwaar verloopt. Deze opzet is gekozen om na het uitvoeren van elke onderzoeksmodule te kunnen beslissen of aanvullend (zwaarder, intensiever) onderzoek noodzakelijk is of dat er genoeg gegevens zijn verzameld. Vaststellen wanneer er voldoende onderzoek heeft plaatsgevonden, is afhankelijk van de resultaten van het onderzoek en van de aard en omvang van de geplande ingrepen. Soms kan een globale indruk van de aan- of afwezigheid van archeologische waarden door het uitvoeren van een

bureauonderzoek al voldoende zijn voor het in- of aanpassen van de geplande ingrepen. Archeologisch onderzoek is er dus niet in alle gevallen op gericht om het naadje van de kous te weten. In andere gevallen echter zal wel heel nauwkeurig (bijv. d.m.v. proefsleuvenonderzoek) de aard, omvang, datering en diepteligging van archeologische waarden moeten worden vastgesteld alvorens men kan besluiten of aanpassing van de plannen haalbaar is of dat moet worden overgegaan tot een opgra-

ving. Dit is een kwestie van belangenafweging. Uitgangspunt van het archeologisch beleid is behoud *in situ*, dus planaanpassing.

Het archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden door een gecertificeerd onderzoeksbureau. Ieder fase van onderzoek wordt afgerond met een archeologisch rapport met een advies (suggestie voor vervolgotraject). De gemeente is bevoegd gezag en zal op basis van dit advies een besluit nemen. Dit betreft geen besluit in de zin van de Algemene Wet Bestuursrecht (AWB) en kent dan ook geen procedure van bezwaar of beroep volgens deze wet. Na afronding van het archeologisch vooronderzoek (bureauonderzoek, booronderzoek en/of proefsleuvenonderzoek) dient er een formeel selectiebesluit te worden genomen. Met het Monumentenhuis zal worden afgesproken dat zij, bij beoordeling van de rapportages, tevens een advies ten aanzien van het selectiebesluit zal geven (concept selectiebesluit). Ondertekening van dit selectiebesluit dient te geschieden door de coördinator Ruimtelijk beleid. Het selectiebesluit kan de volgende 4 uitkomsten hebben:

- de werkzaamheden kunnen zonder voorwaarden plaatsvinden;
- de werkzaamheden kunnen plaatsvinden met inachtneming van de voorwaarden voor aanvullende maatregelen (bijv. aanpassing van de plannen);
- de werkzaamheden kunnen plaatsvinden onder de voorwaarde dat archeologisch vervolgonderzoek (archeologische opgraving of archeologische begeleiding) plaatsvindt;
- de werkzaamheden worden niet geaccepteerd, hetgeen meestal tot bescherming leidt.

5.3.3 Aanvullende onderzoekseisen

De gemeente Halderberge hecht veel waarde aan de kwaliteit van archeologische onderzoeken die op haar grondgebied worden uitge-

voerd. Ten aanzien van archeologische onderzoeken stelt zij daarom aanvullende eisen. Om deze eisen juridisch te verankeren, zullen zij op termijn worden opgenomen in de erfgoedverordening van de gemeente.

1. In eerste instantie eist de gemeente dat ieder onderzoek voldoet aan de op dat moment geldende Kwaliteit Norm Archeologie (KNA).
2. In tweede instantie eist de gemeente dat de onderzoeksmethoden voldoen aan de KNA Leidraden opgesteld door de SIKB.
3. Daarnaast vindt de gemeente het belangrijk dat bij het archeologisch onderzoek lokale kennis zoveel mogelijk wordt benut. De gemeente is zich ervan bewust dat er lokaal veel kennis over het verleden aanwezig is en dat het een gemiste kans is om deze niet te benutten. Daarnaast onderscheidt deze kennis zich vaak van de kennis van wetenschappelijke deskundigen en blijkt deze in de ruimtelijke ordening een belangrijke meerwaarde op te leveren. Actieve participatie van de bevolking levert niet alleen inhoudelijk betere plannen op, ook kunnen zij rekenen op een veel groter maatschappelijk draagvlak. De gemeente adviseert om voor ieder archeologisch onderzoek de lokale heemkundeverenigingen en amateur archeologen te benaderen om te bekijken of zij iets kunnen en willen betekenen. Het betreft vrijwilligerswerk, dat in de praktijk niet mag leiden tot vertraging.
4. Om er zeker van te zijn dat er bij onderzoek geen belangrijke archeologische feiten worden gemist, is een lijst opgesteld van uitgaven die verplicht geraadpleegd moeten worden. Dit zijn:
 - **Caulil, C.M.M. (red)**, 1998. Halderberge oud en nu. *Bijdragen tot de geschiedenis van Halderberge* no. 1. NOVUM Drukkerij, Oudenbosch.

- **Leenders, K.A.H.W.**, 1989. Verdwenen venen. Een onderzoek naar de ligging en exploitatie van thans verdwenen venen in het gebied tussen Antwerpen, Turnhout, Geertruidenberg en Willemstad 1250-1750. *Historische Uitgaven*, reeks in-8, nr. 78. Gemeentekrediet.
 - **Leenders, K.A.H.W.**, 1996. *Van Turnhoutervoorde tot Striemonde. Ontginnings- en nederzettingsgeschiedenis van het noordwesten van het Maas-Schelde-Demergebied 400-1350. Een poging tot synthese.* Walburg Pers, Zutphen.
 - **Molenaar, S., G.H. de Boer & D. Demey**, 2005. Gemeente Halderberge: archeologische verwachtings- en advieskaart. *RAAP-rapport* 1129. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
5. Ook vindt de gemeente het belangrijk dat de resultaten van archeologische onderzoeken niet verscholen blijven voor de burgers. Onderzoeksbureaus zijn daarom verplicht om een samenvatting (met conclusies) in de rapportage op te nemen. Bij ieder interessant onderzoek is, naast een gewone samenvatting, tevens een publiekssamenvatting - liefst voorzien van een foto of kaart - vereist. Interessant onderzoek betreft veelal gravend onderzoek (proefsleuvenonderzoek, opgraving of archeologische begeleiding; bijlage 3) waarbij interessante vondsten of resultaten zijn gedaan.
6. Om de gegevens vervolgens gemakkelijk toegankelijk te maken, dient ieder onderzoeksrapport ook digitaal (pdf-formaat) te worden aangeleverd. Deze digitale rapportages zullen centraal opgeslagen worden. De rapportages (of alleen de samenvatting ervan) zullen in de toekomst ontsloten worden via de gemeentelijke website. Daarnaast zal van de interessante onderzoeken tevens de publiekssamenvattingen

gepubliceerd worden in het weekblaadje. Dit gebeurt in de regel nadat de besluitvorming over het desbetreffende ruimtelijke ordeningstraject is afgerond.

7. Verder stelt de gemeente dat het bij opgravingen van enige omvang verplicht is dat in het Programma van Eisen het organiseren van 2 open dagen wordt opgenomen. Eén doordeweekse dag zal worden gereserveerd voor de lokale scholen, een zaterdag zal worden gereserveerd voor overige geïnteresseerden. Deze open dag dient door het desbetreffende onderzoeksbureau te worden georganiseerd.

5.4 Toevalsvondsten

Toevalsvondsten betreffen archeologische resten die ontdekt worden tijdens niet archeologische graafwerkzaamheden. Door de keuzes die de gemeente in onderhavige beleidsnota maakt, probeert de gemeente echter de kans op het aantreffen van toevalsvondsten zoveel mogelijk te beperken. Toch is het niet ondenkbaar dat tijdens graafwerkzaamheden onverhoopt archeologische resten worden ontdekt. Welke werkwijze dient er dan gevolgd te worden?

5.4.1 Meldingsplicht

Voor toevalsvondsten bestaat een meldingsplicht (Monumentenwet 1988: art. 53): “Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een archeologisch monument is, meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij onze minister.” Het doel van de meldingsplicht is onder andere om de informatie over het bodemarchief in het landelijke ARCHEologisch Informatie Systeem II (ARCHIS II) up-to-date te houden. Daarvoor dient de toevalsvondst aangemeld te worden bij de provincie of de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. De

provincie Noord-Brabant heeft speciaal voor de toevalsvondsten een provinciaal Meldpunt Archeologische Bodemvondsten (MAP) in het leven geroepen. Het Meldpunt is dinsdag, donderdag en vrijdag tussen 09.00 en 16.00 uur geopend en per e-mail bereikbaar via archeologie@brabant.nl. Het is echter raadzaam ook de beleidsmedewerkster r.o./monumentenzorg in te lichten.

5.4.2 Stilleggen van de bouw, aanleg of sloop

De gerechtigde(n) tot het gevonden monument (vinder en/of eigenaar grond) is/zijn verplicht om de vondst gedurende 6 maanden ter beschikking te houden of te stellen voor wetenschappelijk onderzoek. Hieruit vloeit voort dat het niet is toegestaan om een vondst te vernietigen.

De meldingsplicht biedt de minister de mogelijkheid om na te denken over het eventueel toepassen van zijn bevoegdheid om bij schade of dreigende schade aan monumenten voorschriften te geven met betrekking tot de uitvoering van het werk dat die schade dan wel dreiging veroorzaakt of te gelasten dat het werk wordt stilgelegd (Monumentenwet 1988: artikel 56).

Als de toevalsvondst behoudenswaardig wordt geacht, kan het nodig zijn om de bouw stil te leggen. Daarvoor kan een beroep gedaan worden op artikel 56 van de Monumentenwet 1988: "Onze minister kan bij schade dan wel dreigende schade aan archeologische monumenten voorschriften geven met betrekking tot de uitvoering van het werk dat die schade dan wel die dreiging veroorzaakt, dan wel gelasten dat werk voor bepaalde of onbepaalde tijd geheel of gedeeltelijk worden stilgelegd." In de praktijk legt de minister alleen de bouw stil bij toevalsvondsten van nationaal belang.

Grijpt de minister niet in, dan hangt het van de coulance van de uitvoerder/projectleider af of er ter plaatse nog archeologisch onderzoek kan worden uitgevoerd en hoe de bijbehorende kosten worden gedekt.

Indien de toevalsvondst niet van nationaal belang is en de gemeente het overheidsorgaan is dat in de specifieke situatie van deze bouw- of andere activiteiten bevoegd gezag is, zal de gemeente actie ondernemen. Zij zal bepalen of de vondst wel van regionaal of provinciaal belang is en in overleg met de initiatiefnemer bepalen hoe verder te handelen. Men kan ook (gemotiveerd) besluiten om de toevalsvondst verloren te laten gaan.

5.4.3 Archeologisch onderzoek

Na het stilleggen van de bouw, aanleg of sloop kan er een professioneel bedrijf worden ingeschakeld om alsnog archeologisch onderzoek te doen. Bij belangwekkende (nationaal belang) toevalsvondsten kan de afdeling Archeologisch Erfgoed van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed veldwerk verrichten. Als deze beide oplossingen niet voorhanden zijn, is eventueel het mogelijk om amateurs in te schakelen om documenterend onderzoek te doen. Deze amateurs dienen dan wel toestemming te krijgen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed voor het uitvoeren van een opgraving onder de verantwoordelijkheid van een opgravingsbevoegde instantie.

5.4.4 Eigendom

Een toevalsvondst komt in gelijke delen toe aan de vinder én de eigenaar van de roerende of onroerende zaak waarin deze is aangetroffen (artikel 13 van boek 5 van het Burgerlijk wetboek). De vondst hoeft dan ook niet aangeleverd te worden bij het provinciaal depot.

5.5 Selectiebeleid

Vaak wordt geopperd om binnen het gemeentelijk archeologisch beleid ook een gemeentelijk selectiebeleid uit te werken. Maar wat houdt een gemeentelijk selectiebeleid in?

De grond in Nederland is dermate schaars dat het problematisch is om alle waardevolle archeologische vindplaatsen duurzaam in de bodem te behouden (behoud *in situ*). Ook de financiële middelen om alles op te graven (behoud *ex situ*) ontbreken. Behoud (*in of ex situ*) van alle archeologische resten is niet alleen onmogelijk, maar getuigt ook van onbegrip en weinig realiteitszin. Met andere woorden: de realiteit is dat er, zowel in het geval van behoud *in situ* als van opgraven, geselecteerd moet worden.

Elke gemeente heeft het recht om een eigen selectiebeleid te voeren. Het is aan de gemeente om een keuze te maken om een vindplaats wel of niet te behouden of op te graven. Hieraan kan zowel een maatschappelijke als een inhoudelijke motivatie ten grondslag liggen.

Het gebruik van de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart en deze beleidsnota vastgestelde ondergrenzen is een belangrijke vorm van selectie. Bepaalde gebieden zijn reeds afgeschreven, andere gebieden krijgen prioriteit. Selectie kan echter verder gaan.

Daarbij kan gedacht worden aan:

- Streven naar behoud van een representatief deel van de geschiedenis van de gemeente. Aan zowel de bekende als ook de minder bekende perioden wordt serieus aandacht besteed.
- Kennisleemtes; kennis - en vooral de gaten in die kennis - vormen het kader voor de selectie van wat beschermd of opgegraven moet worden. Archeologische terreinen die het gat van een kennislacune kunnen dichten, krijgen een hogere prioriteit dan terreinen die weinig of geen nieuwe kennis zullen toevoegen.

- Een integrale gebiedsbenadering door te streven naar een behoud van een heel gebied; hiervoor komen gebieden in aanmerking waar landschappelijke waarden samenkomen, zoals intacte landschappelijke elementen, cultuurhistorische relicten, archeologische vindplaatsen, etc. (zgn. beschermde landschapsgezichten). Voor deze gebieden zou vervolgens een apart beleid ontwikkeld kunnen worden.
- Prioriteit voor een bepaalde periode. Door een bepaalde periode bewust als speerpunt in het archeologisch beleid neer te zetten, bouwt men na verloop van tijd vooral informatie op over deze periode. De bewoningsgeschiedenis wordt dan voor die periode gecompleteerd en verfijnd. De overige perioden worden dan als minder waardevol gezien.

Op dit moment lijkt het voor de gemeente Halderberge onverstandig een verregaand selectiebeleid te ontwikkelen. De kennis over het Halderbergse bodemarchief is daarvoor te marginaal. Om te kunnen selecteren moet men immers een goede indruk hebben van wat men aan archeologische vindplaatsen heeft en wat men aan archeologische vindplaatsen kan verwachten. Het archeologisch kennisniveau is op dit moment nog te gering om hierin gefundeerde keuzes te kunnen maken.

5.6 Gemeentelijke monumenten

Er zijn diverse mogelijkheden om archeologische resten fysiek in de bodem te behouden. Het is daarnaast mogelijk om deze resten ook wettelijk en/of procedureel te beschermen. Meest ideaal is dat archeologische terreinen via het bestemmingsplan worden beschermd (dubbelbestemming 'waarde archeologie'). Dit is namelijk de manier waarop de wetgever het bedoeld heeft. Mocht het echter zo

zijn dat een bepaald archeologisch terrein niet via het geldige bestemmingsplan beschermd is (Bestemmingsplan is nog niet archeologie-proof) dan gelden de volgende 2 opties:

- Het terrein kan door de gemeente bij de minister (Rijksdienst voor het cultureel erfgoed) worden voorgedragen voor wettelijke bescherming (wettelijk beschermd rijksmonument). De minister zal met name nieuwe rijksmonumenten aanwijzen die bijdragen aan een evenwichtiger monumentenbestand.
- De gemeente heeft echter ook de mogelijkheid om bepaalde terreinen (te denken valt aan de twee verdronken dorpen) als gemeentelijk archeologisch monument aan te wijzen. De aanwijzing en de bijbehorende regels zullen moeten worden vastgelegd in de gemeentelijke erfgoedverordening.

5.7 Communicatie

Niet alleen het behoud van het archeologisch erfgoed, het onderzoeken ervan of het geven van advies erover bij planontwikkeling is van belang. Het verstrekken van informatie over het archeologisch erfgoed van de gemeente aan bewoners en toeristen is een aandachtspunt. De gemeente Halderberge heeft namelijk een interessante en eigen bewoningsgeschiedenis die nog onvoldoende bekend is en uitgedragen wordt. De gemeente is van mening dat deze bewoningsgeschiedenis kan bijdragen aan het aantrekkelijker maken van de gemeente en op positieve wijze kan bijdragen aan versterking van de gemeentelijke identiteit en herkenbaarheid. Daarom is het van belang dat deze informatie voor bewoners, scholieren, bezoekers en plannenmakers beschikbaar wordt gesteld. Het is derhalve ons nadrukkelijk streven het Halderbergse erfgoed uit te dragen en bekend te maken bij iedereen die met Halderberge te maken heeft.

5.7.1 Vergroten draagvlak voor archeologie

Behoud van het cultuurhistorische erfgoed is juist bedoeld voor het grote publiek. Zonder de draagkracht en interesse van dat publiek zal de archeologische monumentenzorg de zorg van slechts enkele zijn en blijven. Het is dan ook van belang dat een breed draagvlak voor archeologie wordt verkregen. De gemeente richt zich daarom op diverse doelgroepen: bewoners, scholieren, bezoekers en plannenmakers. De gemeente is van mening dat het draagvlak voor archeologie binnen de gemeente wordt vergroot door deze doelgroepen bekend te maken met het archeologisch erfgoed.

We willen het publiek stimuleren door het direct in aanraking laten komen met de archeologie. Dit kan door duidelijke verwijzingen naar de lokale archeologische waarden in de openbare ruimte. Zo kan er middels borden verteld worden wat er zich op een bepaalde plek onder de grond bevindt, maar is het ook mogelijk om bepaalde resten in openbare ruimte zichtbaar te maken (bijv. in de bestrating). Het is daarom van belang dat bij nieuwe ontwikkelingen gezocht wordt mogelijkheden om archeologische resten te verbeelden of te ontsluiten. Ook willen we het publiek interactief, via de diverse media, in aanraking laten komen met archeologie. Wij zijn van mening dat de archeologische informatie voor iedereen snel en doeltreffend beschikbaar dient te zijn. We willen gebruik maken van internet en intranet om onze burgers en andere klanten op elk gewenst moment, onafhankelijk van plaats te kunnen voorzien van informatie. Door publicatie in de lokale media zal ook een groot publiek bereikt worden. Door het publiek op diverse manieren in aanraking te laten komen met de gemeentelijke archeologie, zal de kennis en herkenbaarheid worden vergroot. Hierdoor wordt het draagvlak voor het erfgoed toenemen.

Bewustmaking van het grote publiek van het belang van het archeologisch erfgoed vindt plaats door kennisoverdracht. De bewustwording wil de gemeente op de volgende wijzen gaan vergroten:

- Open dagen: de gemeente stelt het verplicht dat bij opgravingen 2 open dagen worden georganiseerd voor lokale scholen en overige geïnteresseerden.
- Publicatie in weekblaadje: de gemeente stelt verplicht dat door de bureaus bij een interessant archeologisch onderzoek (veelal vanaf stap 4; bijlage 3) een publiekssamenvatting wordt aangeleverd (zie ook § 5.3.3). De gemeente draagt er zorg voor dat van ieder interessant archeologisch onderzoek een beknopte publicatie verschijnt in het weekblad.
- Publieksboek archeologie in de gemeente Halderberge: de gemeente neemt het initiatief en zal faciliteren om in samenwerking met de heemkundeverenigingen, de bibliotheek VanNu en het Regionaal archief een 'populaire' publicatie te maken over het archeologisch erfgoed van de gemeente.
- Museale presentaties: de gemeente zal bevorderen dat bij toekomstige opgravingen de plaatselijke musea (zoals het natuurhistorisch en volkenkundig museum) exposities over de ontdekte archeologische resten opzetten.
- Archeologische en cultuurhistorische routes: dit betreft het integreren van archeologie en recreatie. De gemeente neemt het initiatief en zal faciliteren om een archeologische route uit te zetten. Gedacht kan worden aan speciale kunst- en cultuurroutes waarin uitingen van kunst (literatuur, beeldend) en archeologische visualisaties worden gecombineerd. De gemeente zoekt daarbij samenwerking met beheerders van natuurterreinen, heemkundeverenigingen en het VVV.

- Educatieprogramma voor scholen: er is reeds initiatief genomen bij het opstellen van een educatiepakket voor basisscholen over het lokale archeologisch erfgoed (www.marktplaatshalderberge.nl; o.a. een Romeinse schatkist).
- Cultuurhistorie verbeelden in projecten en in de openbare ruimte. De gemeente zal bij ontwikkelingen in de openbare ruimte zoeken naar mogelijkheden (methodisch en financieel) om archeologische resten te verbeelden.

5.7.2 Kennisontsluiting

Voor de bewoners en bezoekers van de gemeente die dieper in de materie willen duiken, wil de gemeente de mogelijkheid bieden om dit te doen. Daarom is de gemeente voornemens om de onderzoeksrapporten (of de samenvatting daarvan) ook via de gemeentelijke website te gaan ontsluiten (zie § 5.3.3). In eerste instantie zal de archeologische advieskaart met bijbehorende rapportage ontsloten worden. Vervolgens zal dit worden uitgebreid met rapportages van reeds uitgevoerde onderzoeken en rapportages van toekomstige onderzoeken. Hiertoe wordt uitgezocht welke archeologische rapportages er tot op heden zijn verschenen over het Halderbergse archeologisch erfgoed. Aan de auteurs/uitgevers daarvan wordt verzocht een digitaal exemplaar te verstrekken. Daarnaast zal van ieder toekomstig archeologisch onderzoek een digitaal exemplaar van de rapportage worden geëist. Op deze manier ontstaat op den duur een steeds completer overzicht van reeds uitgebrachte publicaties.

Stampersgat

St. Maartens Polder

Stoof

Oud Gastel

Oudenbosch

Kruisstraat

Hoevense Beem

Hoeven

Oudenbosche laag

Kibbel

Boschenhoofd

6 Organisatie en financiën

In het voorgaande hoofdstuk is het inhoudelijke archeologiebeleid van de gemeente Halderberge uitgewerkt. De uitvoering van dat beleid heeft gevolgen voor de gemeentelijke organisatie, maar heeft ook financiële gevolgen. In deze paragraaf wordt daarom aandacht besteed aan de organisatorische en financiële gevolgen van de implementatie van het gekozen beleid.

6.1 Gemeentelijke organisatie

Het taakveld archeologie is ondergebracht bij de afdeling Ruimtelijke en Economische zaken, Cluster Ruimtelijk Beleid. In de cluster Ruimtelijk Beleid is één beleidsmedewerkster (r.o./monumentenzorg) belast met de taken op het gebied van de archeologische monumentenzorg. Als gevolg van de uitvoering van het gekozen beleid zullen de gemeentelijke acties op het gebied van archeologische monumentenzorg behoorlijk worden uitgebreid. Het nieuwe, uitgebreide takenpakket omvat:

1. intern uitzetten van onderhavig beleid;
2. zorg dragen voor de implementatie van onderhavig beleid;
3. adviseren over het archeologisch erfgoed bij plannen op
 - structuurniveau (structuurplan, landschapsbeleidsplan);
4. beoordelen van ontwikkelingsgerichte bestemmingsplannen, partiële herziene bestemmingsplannen, projectbesluiten en ontheffingen op de archeologische consequenties en het uitzetten en coördineren van eventueel noodzakelijk archeologisch onderzoek;
5. bepalen welke gebieden bij actualisatie van een vigerend bestemmingsplan en het vaststellen van een beheersverordening op de plankaart als 'waarde archeologie' opgenomen dienen te worden en het aanleveren van de bijbehorende planregels;
6. verwerken van vergunningsaanvragen (reguliere bouw-, en aanlegvergunning):
 1. vergunningverlening;
 2. controle en handhaving.

7. adviseren bij gemeentelijke projecten;
8. begeleiding van het archeologisch onderzoekstraject (toezicht houden op en [laten] beoordelen van het resultaat);
9. (laten) toetsen van Programma's van Eisen (PvE's) voor de uitvoering van het archeologische onderzoek;
10. nemen van een selectiebesluit als bevoegd gezag;
11. opstellen van een (actuele) erfgoedverordening;
12. mede coördineren van open dagen bij opgravingen;
13. coördinatie van de publicatie van onderzoeksresultaten in het weekblaadje;
14. initiatief nemen en faciliteren om een 'populaire' publicatie over het archeologisch erfgoed van de gemeente tot stand te laten komen;
15. initiatief nemen en faciliteren om museale presentaties over de ontdekte archeologische resten op te zetten;
16. initiatief nemen en faciliteren om een archeologische route uit te zetten;
17. initiatief nemen en faciliteren bij het opstellen van educatiepakket voor basisscholen over het lokale archeologisch erfgoed;
18. methodisch en financieel mogelijkheden zoeken om bij ontwikkelingen in de openbare ruimte archeologische resten te verbeelden;
19. coördineren van de ontsluiting van archeologische rapporten op de gemeentelijke website.

Naast de beleidsmedewerker van het cluster Ruimtelijk Beleid zijn ook andere afdelingen en clusters van de gemeente betrokken bij de uitvoering van bovengenoemde taken. Vanuit Voorlichting/communicatie dient men te participeren bij taak 11, 12, 13, 14 en 15. Vanuit Welzijn/Cultuur is participatie nodig bij taak 13 en 16. Voor de cluster Ruimtelijk Beheer ligt een taak bij de punten 6, 6a en 6b. Het

gemeentelijk archeologiebeleid kan alleen slagen door een goede samenwerking en beleidsafstemming tussen alle betrokken afdelingen en clusters. Het is dan ook van belang om na de vaststelling van onderhavig beleid nieuwe werkprocessen af te spreken met alle betrokken.

Een concrete actielijst, waarin de beleidsvoorstellen en acties zijn geprioriteerd, is als bijlage 4 opgenomen.

6.2 Financiën

Bij de bekostiging van de uitvoering van het archeologisch beleid is het van belang onderscheid te maken tussen de algemene uitvoeringskosten (bestuurslasten) en de projectgebonden uitvoeringskosten.

6.2.1 Algemene uitvoeringskosten

Onder de algemene uitvoeringskosten vallen de apparaatskosten (bestuurslasten), noodzakelijk voor het nakomen van de generieke gemeentelijke taakstelling. De bestuurslasten worden gevormd door de hoeveelheid tijd (fte's) die wordt besteed aan de uitvoering van bovengenoemde taken

Het takenpakket en aanzien van archeologie neemt toe. Dit betekent dat het aantal fte dat er nu beschikbaar is, zal moeten worden uitgebreid en/of dat er intern met taken moet worden geschoven. Momenteel beschikken we echter nog niet over voldoende gegevens om te bepalen in welke mate de werklast zal toenemen. Het is daarom van belang dat de komende jaren de werklast wordt gemonitord.

Omdat er geen archeologisch inhoudelijke expertise bij de gemeente aanwezig is, zullen bepaalde taken lastig blijven om uit te voeren. Met name voor het beoordelen van

inhoudelijke documenten (PvE's, onderzoeksrapporten) wordt reeds externe deskundigheid (archeologische adviesbureaus, adviseurs) ingehuurd. De gemeente is hiervoor een relatie aangegaan met het Monumentenhuis Brabant. Zij verzorgen de inhoudelijke toetsing van de diverse archeologische producten (rapportages, Programma's van Eisen, etc.). Door de implementatie van onderhavig beleid zal er echter vaker een beroep worden gedaan op het Monumentenhuis Brabant, waardoor ook het budget hiervoor zal moeten worden verhoogd.

6.2.2 Projectgebonden uitvoeringskosten

Uitvoeringskosten met de gemeente als 'verstoorder'

De projectgebonden uitvoeringskosten betreffen de kosten die gemaakt worden in het kader van de archeologische monumentenzorg. Deze kosten zijn voor rekening van de 'verstoorder' (veroorzakerprincipe). In het geval de gemeente initiatiefnemer is (gemeentelijke projecten), komen deze dus ten koste van de gemeente. In tegenstelling tot de algemene uitvoeringskosten zijn deze direct te relateren aan individuele ontwikkelingsprojecten. De kosten kunnen dan ook binnen het budget van het desbetreffende project verrekend worden. Bij gemeentelijke ontwikkelingsprojecten, waarbij de gemeente kan worden aangemerkt als de rechtstreekse 'verstoorder', dienen binnen de projectbegroting dan ook standaard de benodigde middelen gereserveerd te worden voor het volgens de beleidskaart noodzakelijke archeologische onderzoek.

Gemeente als voorbereider

De gemeente draagt vaak zorg voor het bouwrijp maken van het exploitatiegebied. Op grond van de regeling voor grondexploitatie kunnen

gemeenten de door hen gemaakte kosten verhalen. Dat geschiedt door het verbinden van een planregel aan de bouwvergunning, dat inhoudt dat de vergunninghouder aan de gemeente een exploitatiebijdrage is verschuldigd (artikel 6.17 Wro). Ook de kosten die de gemeente maakt in het kader van de archeologische monumentenzorg vallen hieronder en zullen derhalve via de bouwvergunning worden verhaald.

Projectgebonden uitvoeringskosten met derden als 'verstoorder'

Normaliter kunnen de kosten van archeologisch (voor)onderzoek verhaald worden op de verstoorder ('veroorzakerprincipe'). Het principe dat de veroorzaker betaalt, gaat echter niet in alle gevallen op. Tegenover de verantwoordelijkheid van de 'verstoorder' om te betalen voor de 'schade' die hij toebrengt aan het archeologische erfgoed, heeft de gemeente als verplichtend bestuursorgaan de verantwoordelijkheid om de redelijkheid van de kosten te bewaken (artikel 42). Zowel bij toevalsvondsten als bij excessieve kosten, kan de veroorzaker soms door de bevoegde overheid gecompenseerd worden (zie ook § 6.2.3).

6.2.3 Excessieve kosten, toevalsvondsten en planschade

Excessieve Kosten (nadeelcompensatie)

Het principe dat de veroorzaker betaalt, gaat niet in alle gevallen op. Mocht behoud *in situ* niet mogelijk zijn en zijn de archeologische waarden alleen door een archeologische opgraving veilig te stellen, dan kan de initiatiefnemer in aanmerking komen voor de excessieve kostenregeling. De overheidsorganen die verantwoordelijk zijn voor de voorgeschreven maatregelen (bijv. opgraving) en dus voor het ontstaan van de kosten, kunnen dan de kosten compenseren.

De regeling geldt voor projecten waarbij 'de investeringskosten niet in verhouding staan tot de kosten van de opgraving en deze kosten redelijkerwijs niet volledig ten laste kunnen komen van de verstoorder/initiatiefnemer, als de bevoegde instantie tot het doen van opgravingen heeft verplicht'. Wanneer dat het geval is, wordt in de regeling echter niet nader gespecificeerd. In de meeste gevallen zal de gemeente tegemoetkomend moeten optreden. Bij bovengemeentelijke projecten (onder andere m.e.r.'s) komen ook provincie en het Rijk in beeld om een bijdrage te leveren. Het gaat uitdrukkelijk om een vangnetfunctie waarbij in alle gevallen ook de gemeente zal moeten participeren. De overheid die de archeologische verplichtingen oplegt (veelal de gemeente) dient de redelijkheid van die verplichtingen in acht te nemen. Overheden kunnen kiezen voor maatwerk dan wel besluiten tot een andersoortige begrenzing van de kosten (bijv. maximering). Het staat overheden vrij terzake beleid te voeren.

Als er na financiële tegemoetkoming door gemeente of provincie nog sprake is van extreme kosten, dan kan de opgraving in aanmerking komen voor een rijksbijdrage. Deze specifieke uitkering geldt alleen voor de kosten die overblijven nadat de zogenaamde 'drempelbijdrage' en het 'verstoordersdeel' zijn afgetrokken van de totale opgravingkosten.

De drempelbijdrage is het minimale bedrag dat de gemeente of provincie voor eigen rekening dient te nemen indien zij besluit de opgravingkosten van de verstoorder te compenseren. Op dit moment is voor een gemeente de drempelbijdrage vastgesteld op € 2,50 vermenigvuldigd met het inwoneraantal van de gemeente (OCenW: Regeling archeologische monumentenzorg). Dat betekent dat de drempelbijdrage van de gemeente Halderberge uitkomt op circa € 75.000,-. Wanneer de opgravingkosten

minus het verstoordersdeel niet boven de berekende drempelbijdrage uitkomen, bestaat er voor het Rijk geen aanleiding om de compensatiekosten mee te financieren. De gemeente of provincie wordt dan in staat geacht zelf de kosten te compenseren.

Het verstoordersdeel is het bedrag dat wordt gevormd door de opgravingskosten vermindert met het bedrag dat de gemeente als nadeelcompensatie aan betrokkene toekent. Dat bedrag moet door de aanvrager van de specifieke uitkering aannemelijk worden gemaakt. Indien de minister van oordeel is dat het verstoordersdeel te laag is vastgesteld en vermoed wordt dat daardoor opgravingkosten op het Rijk worden afgewenteld, dan kan de minister zelfstandig het bedrag vaststellen dat naar zijn mening voor rekening en risico van de verstoorder komt.

In de nazomer 2007 hebben de rijksoverheid en de VNG echter een akkoord gesloten over de decentralisatie van specifieke uitkeringen. Afgesproken is dat het geld dat gereserveerd is voor de specifieke uitkeringen in het gemeentefonds wordt gestort. Voor wat betreft de specifieke uitkering van excessieve kosten houdt dit in dat gemeenten (en provincies) vanaf 1 januari 2008 niet meer een verzoek bij het Rijk kunnen indienen voor een vergoeding. De gemeenten beschikken via het gemeentefonds immers zelf over een (deel van de) vergoeding.

Kosten in verband met toevalsvondsten

Van een toevalsvondst is sprake als de verstoorder aan zijn wettelijke verplichtingen ten aanzien van archeologisch onderzoek heeft voldaan en er bij graafwerkzaamheden alsnog behoudenswaardige vondsten (van Rijksbelang) aan het licht komen. Volgens artikel 53 van de Monumentenwet 1988 is de ontdekker verplicht om deze te melden bij de minis-

ter van OCenW. De initiatiefnemer hoeft in dit geval niet de kosten te dragen die gemoeid zijn met de exploratie van een dergelijke vondst. De gemeente is in dit geval een tegemoetkomende rol toebedeeld en zal de kosten voor haar rekening moeten nemen. De praktijk laat zien dat vaak meerdere overheden (ijk, provincie) bereid zijn hiervoor middelen beschikbaar te stellen.

Schadevergoeding

Wanneer een aanlegvergunning, bouwvergunning, ontheffing van het bestemmingsplan of projectbesluit wordt geweigerd in het belang van de archeologische monumentenzorg, kan de aanvrager van zo'n beschikking schade leiden. De aanvrager kan ook schade leiden wanneer aan een zodanige beschikking voorschriften in het belang van de archeologische monumentenzorg worden verbonden (bijv. de verplichting om archeologische waarden op te graven). Artikel 42 van de Monumentenwet 1988 bepaalt dat schade die redelijkerwijs niet of niet geheel ten lasten behoort te blijven van de aanvrager door burgemeester en wethouder naar billijkheid wordt vergoed.

Planschade

Gronden kunnen minder waard worden als ze bij herziening van het bestemmingsplan een dubbelbestemming 'waarde archeologie' krijgen. Bij toekomstige bodemingrepen is het namelijk mogelijk dat archeologisch onderzoek noodzakelijk is, waardoor bestaande rechten worden ingeperkt. Tot op heden heeft evenwel geen enkele mogelijk 'gedupeerde' als gevolg van het aanwijzen van zijn grond(en) met dubbelbestemming 'archeologie' een planschadeverzoek gehonoreerd gekregen. Derhalve heeft er ook nog nooit een toekenning van schade plaatsgevonden. Om deze reden wordt er door de gemeente vooralsnog geen beleid ontwikkeld op dit vlak.

Gemeentelijk (archeologie)fonds?

Aangezien er een gereede kans is dat de gemeente te maken krijgt met kosten in verband met excessieve kosten, toevalsvondsten of planschade, is het van belang gelden hiertoe te genereren. Een fondsconstructie kan hierin uitkomst bieden. Het vullen van een fonds kan op verschillende manieren gebeuren. Zo kan bijvoorbeeld een vast percentage uit de gemeentelijke begroting voor bodemroerende projecten (rioleringskosten, sloopkosten, bodemsaneringen, etc.) in het fonds worden gestort. Ook zou een deel van de leges (op de bouw-, sloop- en aanlegvergunningen) in een fondsconstructie kunnen worden ondergebracht. Het verdient aanbeveling om de tegemoetkoming in het geval van excessieve kosten in een subsidievorm te presenteren. Dit heeft 2 voordelen:

- De gemeente kan vooraf duidelijk voorwaarden stellen voor het in aanmerking komen voor subsidiëring van een archeologieproject. Op die manier kan de gemeente de kleinere particulier tegemoet komen en kunnen bijvoorbeeld de gemeente zelf en eventueel grote ontwikkelprojecten uitgesloten worden.
- Het maximale subsidiebedrag kan op jaarbasis worden vastgesteld (op = op).

De gemeente kan in de toekomst een archeologiefonds opzetten. Over de vorm en inhoud van dit fonds zou nog verder moeten worden nagedacht.

6.2.4 Versterk de economie: gebruik het potentieel van de archeologie!

Aandacht voor archeologie anno nu is niet alleen een kwestie van cultuurbehoud, maar ook van economie. Door het cultuurhistorisch erfgoed bij grootschalige ruimtelijke ingrepen nog beter te integreren en zichtbaar en beleefbaar te maken (accentueren, verbeelden) wordt een economische meerwaarde ver-

kregen. Een dergelijk streven is in de lijn met de 'Belvederegedachte', zoals door het Rijk wordt gestimuleerd. Bewezen is dat 'zichtbare en beleefbare' cultuurhistorie recreatie en toerisme stimuleert, een waardeverhogende werking heeft op de omgeving en het imago van een gemeente versterkt.

Toerisme

De cultuurhistorie vormt een belangrijk gegeven in de toeristisch-recreatieve sector. Er is een toenemende belangstelling voor cultuurhistorie, authenticiteit, rust, ruimte en natuur. Cultuurhistorie is namelijk een belangrijke kwaliteits- en identiteitsdrager van een landschap. Door uitvoering te geven aan onderhavig beleid zal de kennis over het Halderbergse bodemarchief breder ontsloten worden en meer beleefbaar worden gemaakt. Dit zal bijdragen aan een aantrekkelijke regio, wat positief werkt op het cultuurtoerisme en het vestigingsklimaat.

Kostenbesparing

Naast de nieuwe toeristische impuls voor de economie kan ook direct een kostenbesparing gerealiseerd worden. Hiervoor wordt er vanaf de eerste fase van planvorming getracht de ruimtelijke invulling zoveel mogelijk af te stemmen op (mogelijke) aanwezige archeologische waarden. Door archeologische resten in de bodem te behouden, kunnen hoge opgravingskosten vermeden worden. Indien toch gekozen wordt om archeologische vindplaatsen op te graven, kunnen tijdig budgetten voor verder onderzoek worden vrijgemaakt.

RAAP-RAPPORT 2180

Ons ongeschreven verleden

Beleidsnota archeologie gemeente Halderberge

7 Dankwoord

Deze nota is mede dankzij de hulp van een groot aantal personen tot stand gekomen. Allereerst is er op een zeer prettige manier samengewerkt met mevrouw C. Voet-Nuiten (beleidsmedewerkster r.o./monumenten, afdeling Ruimtelijke en Economische Zaken, cluster Ruimtelijk Beleid); zij heeft namens de gemeente het project in goede banen geleid en RAAP (indirect) voorzien van alle benodigde gemeentelijke informatie. Mevrouw Voet-Nuiten heeft er onder ander voor gezorgd dat er interviews zijn gehouden met een groot aantal gemeentelijk ambtenaren van aangrenzende beleidsvelden, de betrokken wethouders en de monumenten commissie. De interviews hebben in het voorjaar t/m najaar 2009 plaatsgevonden en zijn gehouden met de volgende personen:

- Jacqueline Chamalaun, beleidsmedewerkster Afdeling Samenleving, cluster Beleid (onderwerpen: Cultuur/Onderwijseducatie);
- Marcel Deelen, communicatieadviseur, afdeling Bestuurs- en Burgerzaken, cluster Bestuursondersteuning;
- Jose Besters en Miriam Segers, beleidsmedewerkers economische ontwikkeling, Afdeling Ruimtelijke en Economische Zaken, ondersteuningsteam REZ (onderwerpen recreatie en toerisme);
- gesprekken met medewerkers afdeling Ruimtelijke en Economische Zaken, cluster Ruimtelijk Beleid:
 - Ton Veraart, bestuursondersteuner/projectmanager;
 - Cees Paul, clustercoördinator Ruimtelijk Beleid a.i. (tevens Buitengebied);
 - Remko Verstraten, beleidsmedewerker r.o./volkshuisvesting;
- Ilona Baeten, beleidsmedewerker r.o./volkshuisvesting/monumentenzorg;
- Claire Hoogers, junior beleidsmedewerker r.o./volkshuisvesting/monumentenzorg;
- Anne-Marie Niemandsverdriet, beleidsmedewerker r.o./volkshuisvesting (ondersteuning Buitengebied).
- Nico DHondt, stedenbouwkundige;
- Cees van Beeck en Ad Rommers, senior medewerkers bouw- en woningtoezicht, Afdeling Ruimtelijke en Economische Zaken, cluster ruimtelijk Beheer;
- Gert Kroes, clustercoördinator Groenvoorziening, Afdeling Werken, cluster Groenvoorziening;
- wethouder Jan Paantjens, portefeuillehouder welzijnsbeleid, onderwijs en cultuur;
- wethouder Jan van Hoek, portefeuillehouder toerisme en recreatie;

- wethouder Jan Brans, portefeuillehouder monumentenzaken, archeologie en ruimtelijk beleid;
- interviews met de Monumentencommissie:
 - de heer H. Groenewegen, van architectenbureau 4d uit Roosendaal, tevens lid van de Welstandscommissie Dorp, Stad en Land;
 - de heer B. Rijsbergen, specifiek deskundige op architectuurhistorisch gebied;
 - de heer E. de Bruijn, specifiek deskundige op bouwkundig- en restauratiegebied;
 - mevrouw A-M. Visser, specifiek deskundige op archeologisch gebied;
 - de heer M. Buijs, specifiek deskundige op (bouw-)historisch gebied

Zonder de inbreng van deze personen was het niet mogelijk geweest om deze nota op te stellen. De interviews met deze personen hebben ons namelijk onder andere inzicht verschaft in de volgende zaken:

- Welke rol speelt archeologie momenteel in de gemeentelijke Ruimtelijke Ordening en welke rol zou archeologie kunnen spelen?
- Hoe wordt er omgegaan met het cultuurhistorisch erfgoed (waaronder archeologie) in het landschapsbeleid?
- Welke rol speelt archeologie in het toeristisch-recreatief beleid en zijn er mogelijkheden om meer op dit vlak te doen met archeologie?
- Welke rol speelt archeologie in het cultuurbeleid?
- Welke mogelijkheden zijn er om archeologie breder onder de aandacht te krijgen?
- Waar is op het gebied van archeologisch beleid vooral vraag naar?

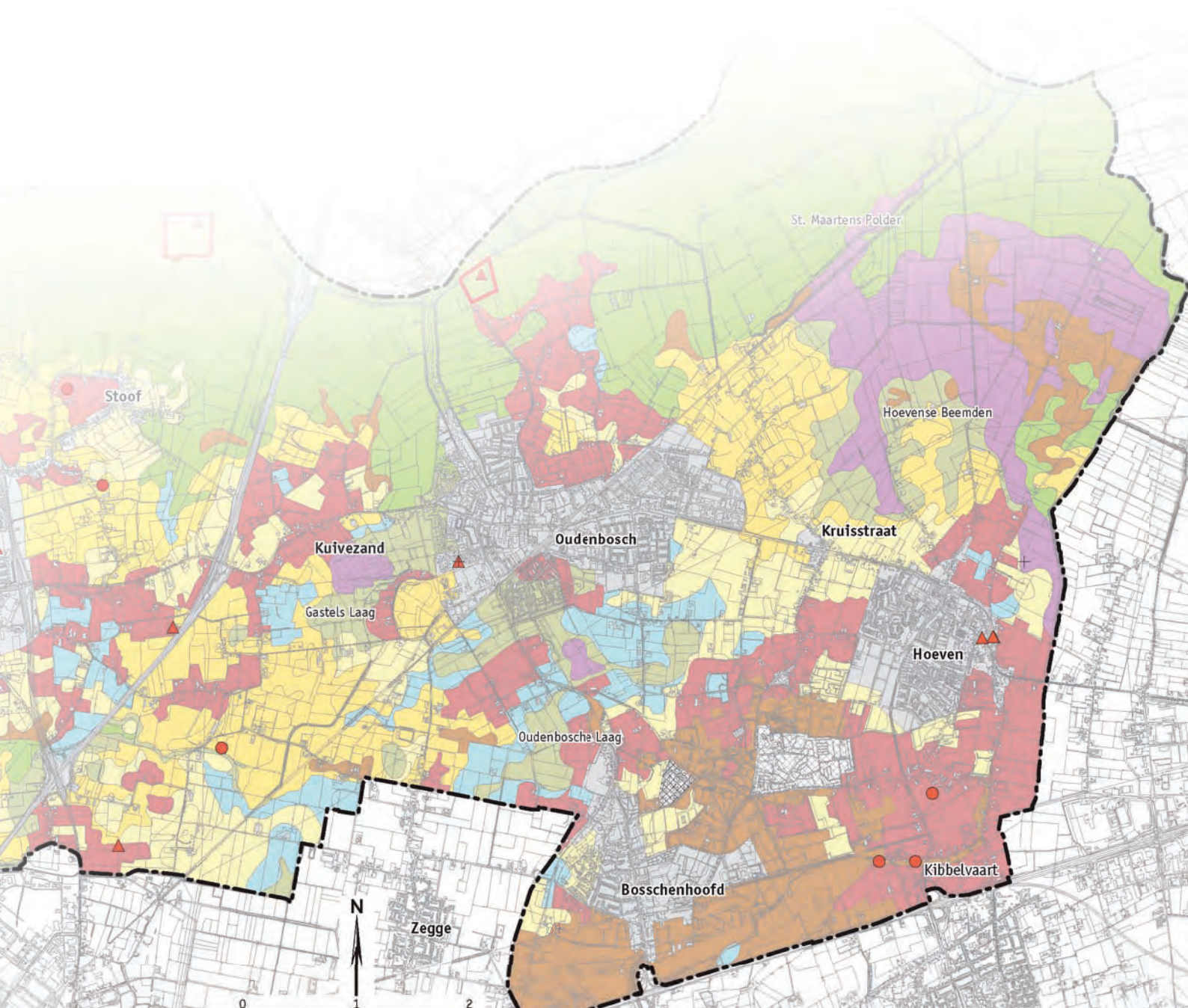
Zonder deze informatie zou deze nota niet tot stand zijn gekomen. RAAP en de auteur zijn deze personen daarom zeer erkentelijk!

RAAP-RAPPORT 2180

Ons ongeschreven verleden

Beleidsnota archeologie gemeente Halderberge

RAAP-RAPPORT 2180

Ons ongeschreven verleden

Beleidsnota archeologie gemeente Halderberge

Bijlage 1: Artikel 38 t/m 43

Monumentenwet 1988

Hoofdstuk V. Archeologische monumentenzorg

§ 1. Verordeningen, bestemmingsplannen, vergunningen en ontheffingen

Artikel 38

- De gemeenteraad kan in het belang van de archeologische monumentenzorg bij verordening onder meer:
 - regels vaststellen met betrekking tot de eisen die burgemeester en wethouders kunnen stellen aan onderzoek in het kader van het doen van opgravingen; of
 - gevallen vaststellen waarin burgemeester en wethouders kunnen afzien van nader archeologisch onderzoek of het opleggen van daartoe strekkende verplichtingen.
- Indien een verordening als bedoeld in het eerste lid betrekking heeft op een gebied waarvoor een bestemmingsplan als bedoeld in artikel 38a is vastgesteld, blijft die verordening van kracht voor zover zij niet met dat bestemmingsplan in strijd is.
- Op de voorbereiding van een verordening als bedoeld in het eerste lid is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

Artikel 38a

De gemeenteraad houdt bij de vaststelling van een bestemmingsplan of een beheersverordening als bedoeld in artikel 3.1, onderscheidenlijk artikel 3.38, van de Wet ruimtelijke ordening en bij de bestemming van de in het plan begrepen grond, rekening met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten.

Artikel 39

1. Bij een bestemmingsplan kan in het belang van de archeologische monumentenzorg een aanlegvergunning als bedoeld in artikel 3.3, onder a, van de Wet ruimtelijke ordening verplicht worden gesteld.
2. Bij een bestemmingsplan kan in het belang van de archeologische monumentenzorg worden bepaald dat de aanvrager van een aanlegvergunning een rapport dient over te leggen waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van burgemeester en wethouders in voldoende mate is vastgesteld.
3. Aan de vergunning, bedoeld in het eerste lid, kunnen in ieder geval de volgende voorschriften worden verbonden:
 - a. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen waardoor monumenten in de bodem kunnen worden behouden;
 - b. de verplichting tot het doen van opgravingen; of
 - c. de verplichting de activiteit die tot bodemverstoring leidt, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties.

Artikel 40

1. Bij een bestemmingsplan kan in het belang van de archeologische monumentenzorg worden bepaald dat de aanvrager van een reguliere bouwvergunning als bedoeld in artikel 44, eerste lid, van de Woningwet een rapport dient over te leggen als bedoeld in artikel 39, tweede lid.

2. Bij een bestemmingsplan kan in het belang van de archeologische monumentenzorg worden bepaald dat aan een reguliere bouwvergunning als bedoeld in artikel 44, eerste lid, van de Woningwet voorschriften kunnen worden verbonden als bedoeld in artikel 39, derde lid.

Artikel 41

1. De aanvrager van een ontheffing als bedoeld in de artikelen 3.6, eerste lid, onder c, 3.22 of 3.23 van de Wet ruimtelijke ordening of van een projectbesluit als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, onder f, van die wet, kan in het belang van de archeologische monumentenzorg worden verplicht een rapport over te leggen, waarin de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord naar het oordeel van burgemeester en wethouders of, in geval van een projectbesluit naar het oordeel van de gemeenteraad, in voldoende mate is vastgesteld.
2. In het belang van de archeologische monumentenzorg kunnen aan een ontheffing als bedoeld in de artikelen 3.6, eerste lid, onder c, 3.22 of 3.23 van de Wet ruimtelijke ordening of een projectbesluit als bedoeld in die wet in ieder geval de volgende voorschriften worden verbonden:
 - a. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen waardoor monumenten in de bodem kunnen worden behouden;
 - b. de verplichting tot het doen van opgravingen; of
 - c. de verplichting de activiteit die tot bodemverstoring leidt, te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de ontheffing of, in geval van een projectbesluit als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, onder f, van de Wet ruimtelijke ordening door de gemeenteraad of burgemeester en wethouders, bij dit besluit te stellen kwalificaties.

Artikel 41a

De artikelen 39, 40 en 41 zijn niet van toepassing op projecten met een oppervlakte kleiner dan 100 m²; de gemeenteraad kan een hiervan afwijkende andere oppervlakte vaststellen.

Artikel 42

Voor zover blijkt dat de aanvrager van een sloopvergunning als bedoeld in artikel 37, eerste lid, van een aanlegvergunning als bedoeld in artikel 3.3, onder a, van de Wet ruimtelijke ordening, een ontheffing als bedoeld in de artikelen 3.6, eerste lid, onder c, 3.22 of 3.23 van die wet of een projectbesluit als bedoeld in artikel 1.1, eerste lid, onder f, van die wet of van een reguliere bouwvergunning als bedoeld in artikel 44, eerste lid, van de Woningwet tengevolge van de weigering daarvan in het belang van de archeologische monumentenzorg of ten gevolge van voorschriften die in het belang van de archeologische monumentenzorg aan het desbetreffende besluit zijn verbonden, schade lijdt die redelijkerwijs niet of niet geheel te zijner laste behoort te blijven, kennen burgemeester en wethouders hem op zijn verzoek een naar billijkheid te bepalen schadevergoeding toe.

Artikel 43

Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld met betrekking tot de inhoud en inrichting van het rapport, bedoeld in de artikelen 39, tweede lid, 40, eerste lid, en 41, eerste lid.

Bijlage 2: Voorbeeld planregel

Onderstaande planregel moet worden opgenomen in het handboek bestemmingsplannen gemeente Halderberge.

Artikel N: Waarde - Archeologie

1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Waarde - Archeologie' aangewezen gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de bescherming van de ter plaatse aanwezige archeologische waarden.

2 Bouwregels

Op de in lid 1 genoemde gronden mogen geen bouwwerken worden gebouwd, met uitzondering van:

- a. bouwwerken die voor archeologisch onderzoek noodzakelijk zijn;
- b. vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bebouwing, waarbij de oppervlakte voor zover gelegen op of onder peil niet wordt uitgebreid;
- c. een bouwwerk dat zonder graafwerkzaamheden dieper dan (n) cm en zonder heiwerkzaamheden kan worden geplaatst;
- d. een bouwwerk met een oppervlakte tot ten hoogste (n) m².

3 Ontheffing van de bouwregels

Burgemeester en wethouders zijn bevoegd ontheffing te verlenen van het bepaalde in lid 2, sub 1 met in acht neming van de voor deze gronden geldende overige bouwregels. Ontheffing als bedoeld in lid 3, sub 1 wordt verleend, indien:

- a. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad;

- b. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat archeologische waarden op de betrokken locatie niet aanwezig zijn;

Ontheffing als bedoeld in lid 3, sub 1 wordt voorts verleend, indien mede op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat mogelijke schade kan worden voorkomen door aan de ontheffing voorwaarden te verbinden gericht op:

- a. het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden;
- b. het doen van opgravingen of;
- c. het laten begeleiden van de bodemverstorende activiteit door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door burgemeester en wethouders bij de vergunning te stellen kwalificaties

4 Aanlegvergunning

Het is verboden op of in de gronden met de dubbelbestemming 'Waarde - Archeologie' zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van burgemeester en wethouders (aanlegvergunning) de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:

- a. grondwerkzaamheden dieper dan (n) cm, waartoe worden gerekend het ophogen, afgraven, woelen, mengen, diepploegen, egaliseren en ontginnen van gronden, alsmede het vergraven, verruimen of dempen van sloten, vijvers en andere wateren en het aanleggen van drainage;
- b. het verlagen van het waterpeil;

- c. het rooien van bos of boomgaard waar-
bij stobben worden verwijderd;
- d. het aanleggen van ondergrondse
transport-, energie- of telecommuni-
catieleidingen en daarmee verband
houdende constructies, installaties of
apparatuur.

Het verbod, als bedoeld in lid 4, sub 1, is
niet van toepassing indien:

- a. mede op basis van archeologisch
onderzoek is aangetoond dat de arche-
ologische waarden niet onevenredig
worden of kunnen worden geschaad;
- b. mede op basis van archeologisch
onderzoek is aangetoond dat archeolo-
gische waarden op de betrokken locatie
niet aanwezig zijn;
- c. de werken een oppervlakte hebben tot
ten hoogte (n) m² of smaller zijn dan 1,5
m¹;
- d. er reeds een verleende aanlegver-
gunning of ontgrondingvergunning is
verleend;
- e. de werken reeds in uitvoering zijn op
het tijdstip van in werking treden van
het plan;
- f. de werken behoren tot het normale
onderhoud en beheer van de gronden;
- g. de werken ten dienste van archeolo-
gisch onderzoek worden uitgevoerd.
- h. uit bodemkundig onderzoek blijkt dat
de bodem reeds tot de diepte van de
gewenst ingreep is verstoord en of de
archeologische laag zich op een dieper
niveau bevindt. Dit bodemkundig onder-
zoek is geen onderdeel van de Arche-
ologisch Monumentenzorg (AMZ) en
dient daarom niet plaats te vinden over-
eenkomstig de Kwaliteitsnorm voor
de Nederlandse Archeologie (KNA).
Het onderzoek dient wel uitgevoerd te
worden door een gecertificeerd archeo-
logisch bedrijf.

Voor zover mede op basis van archeologisch
onderzoek bepaald is dat de in lid 4, sub 1
genoemde werken en werkzaamheden dan
wel de directe of indirecte gevolgen van deze
werken en werkzaamheden kunnen leiden tot
een verstoring van archeologisch materiaal,
kan de vergunning worden verleend, indien
aan de vergunning de volgende voorwaarden
worden verbonden:

- a. de verplichting tot het treffen van tech-
nische maatregelen, waardoor arche-
ologische resten in de bodem kunnen
worden behouden;
- b. de verplichting tot het doen van opgra-
vingen of;
- c. de verplichting de uitvoering van de
bodemverstoring te laten
begeleiden door een deskundige op het
terrein van de archeologische monu-
mentenzorg die voldoet aan door burge-
meester en wethouders bij de vergun-
ning te stellen kwalificatie.

5 Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn bevoegd
met toepassing van artikel 3.6 van de Wet
ruimtelijke ordening het plan te wijzigen door:
de dubbelbestemming 'Waarde Archeo-
logie' geheel of gedeeltelijk te doen ver-
vallen, indien op basis van archeologisch
onderzoek is aangetoond dat:

- a. op de betrokken locatie geen archeolo-
gische waarden (meer) aanwezig zijn;
- b. wel aanwezige archeologische waarden
in voldoende mate zijn veilig gesteld.

Bijlage 3: AMZ-cyclus

Als eerste stap in het AMZ-cyclus dient een bureauonderzoek te worden uitgevoerd om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Hiermee kan inzicht verkregen worden in welke archeologische waarden waar verwacht worden en reeds bekend zijn en kan ook bepaald worden waar deze mogelijk door geplande bodemingrepen bedreigd worden. Als de resultaten van het bureauonderzoek hier aanleiding toe geven, dient vervolgens een inventariserend veldonderzoek (IVO) plaats te vinden. Vaak worden het bureauonderzoek en het veldonderzoek gelijktijdig uitgevoerd, maar dan nog zijn de resultaten van het bureauonderzoek richtinggevend voor de aard van het uit te voeren veldonderzoek. Het resultaat van een IVO is een rapport met een waardering en een inhoudelijk (selectie-)advies (buiten normen van tijd en geld), aan de hand waarvan een beleidsbeslissing (meestal een selectiebesluit) genomen kan worden. Dit betekent dat de veldactiviteiten uitgevoerd worden tot het niveau dat voldoende gegevens verzameld zijn om deze beslissing gefundeerd te kunnen nemen.

Het doel van een IVO is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde verwachting. Dit gebeurt door middel van waarnemingen in het veld, waarbij informatie wordt verkregen over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied. Meestal wordt eerst een verkennend of karterend booronderzoek uitgevoerd, soms aangevuld met of vervangen door een oppervlaktekartering. Door middel van deze vormen van onderzoek wordt getracht een eerste inzicht te krijgen in de aan- of afwezigheid, de aard, het karakter, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de inhoudelijke kwaliteit van de archeologische waarden. Indien geen archeologische waarden (vindplaatsen)

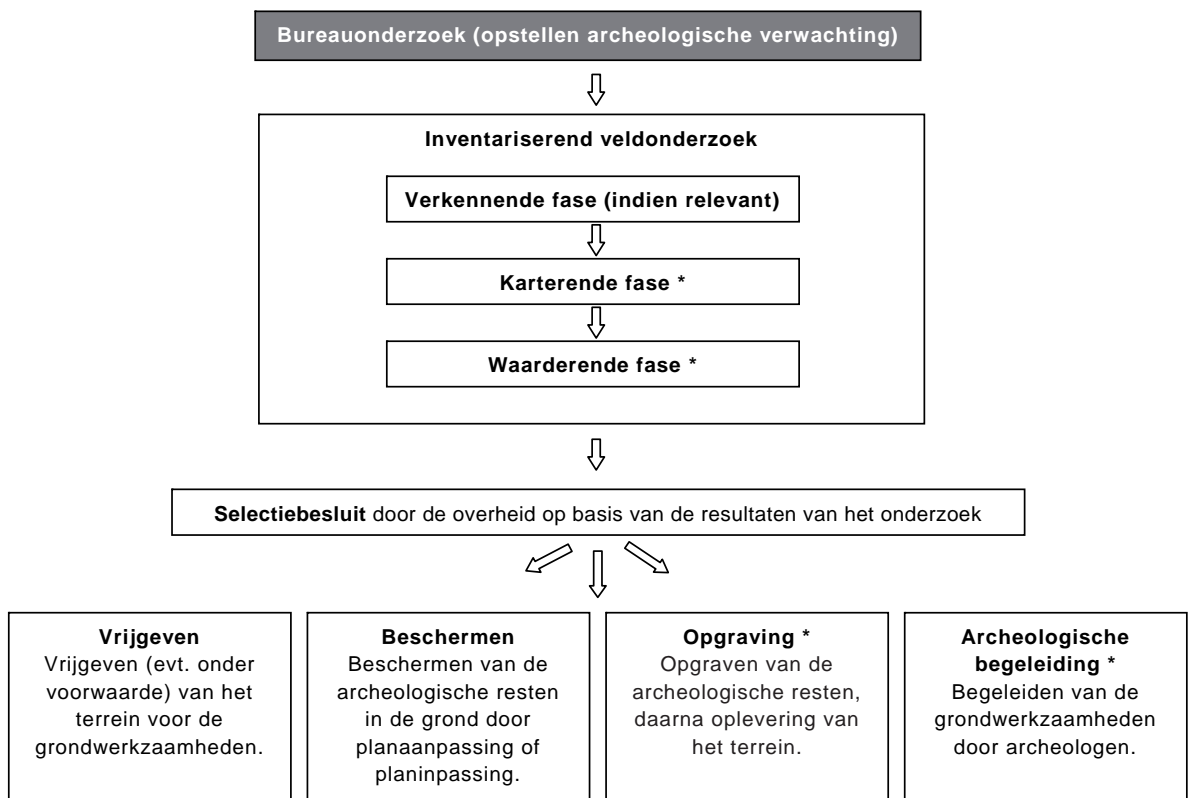
worden aangetroffen of blijkt dat de archeologische waarden niet door geplande ingrepen verstoord worden, gelden geen verdere restricties met betrekking tot de verdere planuitvoering.

Bij vaststelling van archeologische resten dienen de omvang en gaafheid hiervan te worden vastgesteld aan de hand van een waarderend vervolgonderzoek. Ook deze waarderende fase is onderdeel van het IVO. Meestal gebeurt dit in de vorm van zogenaamde proefsleuven, wat de mogelijkheid biedt om nauwkeuriger gegevens met betrekking tot aspecten als omvang, kwaliteit en kwantiteit van de archeologische sporen te verkrijgen. Door middel van één of enkele proefsleuven worden de archeologische sporen blootgelegd en opgetekend. Proefsleuven zijn dan ook opgravingen in het klein, waarvoor min of meer dezelfde eisen gelden die aan een opgraving worden gesteld. Het onderzoek is vrij arbeidsintensief en vindt bij voorkeur ruim voor de planuitvoering plaats. De resultaten van het proefsleuvenonderzoek geven uitsluitsel over de behoudenswaardigheid van de archeologische resten, op basis waarvan een selectiebesluit kan worden genomen. Hierbij bestaan verschillende mogelijkheden:

- De vindplaats is niet behoudenswaardig, kan dan ook afgeschreven worden en er zijn geen verdere restricties voor de planvorming.
- De vindplaats is behoudenswaardig en kan *in situ* behouden worden (bescherming) door planinpassing/planaanpassing.
- De vindplaats is behoudenswaardig, maar behoud *in situ* is niet reëel. In dit geval dient de vindplaats *ex situ* behouden te worden, wat betekent dat er een volwaardige opgraving dient plaats te vinden.

- Afhankelijk van de aard van de geplande werkzaamheden of als er minder waardevolle archeologische resten zijn aangetroffen, kan ook voor archeologische begeleiding tijdens de werkzaamheden worden gekozen. N.B.: een begeleiding dient aan dezelfde voorwaarden te voldoen als een archeologische opgraving en wordt daarom ook wel een 'opgraving met beperking' genoemd.

Zowel voorafgaand aan een waarderend onderzoek als aan een definitieve opgraving en een archeologische begeleiding dient een Programma van Eisen (PvE) te worden opgesteld, waarin de archeologische eisen staan omschreven waaraan het onderzoek dient te voldoen. Dit PvE dient te worden goedgekeurd door het bevoegd gezag.

* Bij proefsleuven, opgraving of archeologische begeleiding dient dit onderzoek te worden uitgevoerd op basis van een goedgekeurd Programma van Eisen (PvE).

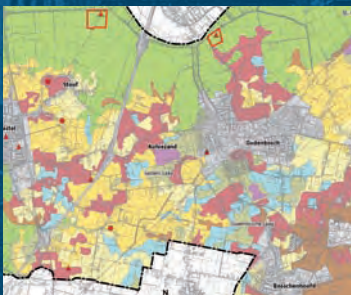
Bijlage 4: Beleidsvoorstellen en acties

Beleidsactie	Planning (prioriteit)
intern uitzetten van onderhavig beleid	1
zorg dragen voor de implementatie van onderhavig beleid	1
bepalen welke gebieden bij actualisatie van een vigerend bestemmingsplan en het vaststellen van een beheersverordening op de plankaart als 'waarde archeologie' opgenomen dienen te worden en het aanleveren van de bijbehorende planregels. Deze planregels moeten deel uitmaken van de standaardvoorschriften van de gemeente Halderberge	1
procesmatig begeleiding van het archeologisch onderzoekstraject (toezicht houden op en [laten] beoordelen van het resultaat)	1
(laten) toetsen van Programma's van Eisen (PvE's) voor de uitvoering van het archeologische onderzoek	1
nemen van een selectiebesluit als bevoegd gezag	1
beoordelen van ontwikkelingsgerichte bestemmingsplannen, partiel herziene bestemmingsplannen, projectbesluiten en ontheffingen op de archeologische consequenties en het uitzetten en coördineren van eventueel noodzakelijk archeologisch onderzoek	1
adviseren bij gemeentelijke projecten	1
erfgoedverordening aanpassen met betrekking tot archeologie en gemeentelijke onderzoekseisen ten aanzien van archeologisch onderzoek. Tevens bezien of de erfgoedverordening aanpassing behoeft ten behoeve van gemeentelijke monumenten	1
opnemen planregel (bijlage 2) in het handboek bestemmingsplannen gemeente Halderberge	2
toetsen van vergunningsaanvragen (reguliere bouw-, en aanlegvergunning). Het betreft zowel vergunningverlening als controle en handhaving	2 (volgt automatisch op stap 1)
adviseren over het archeologisch erfgoed bij plannen op structuurniveau (structuurplan, landschapsbeleidsplan)	2
onderzoeken of een gemeentelijk archeologiefonds wenselijk/noodzakelijk is	2
monitoren van de werklust	2 (maximaal 1 jaar na implementatie beleid)
mede coördineren van open dagen bij opgravingen	3
coördinatie van de publicatie van onderzoeksresultaten in het weekblaadje	3
initiatief nemen en faciliteren om een 'populaire' publicatie over het archeologisch erfgoed van de gemeente tot stand te laten komen	3 (2011)
initiatief nemen en faciliteren om een archeologische route uit te zetten	3 (2012)
initiatief nemen en faciliteren bij het opstellen van educatiepakket voor basisscholen over het lokale archeologisch erfgoed	3 (2012)
methodisch en financieel mogelijkheden zoeken om bij ontwikkelingen in de openbare ruimte archeologische resten te verbeelden	3
coördineren van de ontsluiting van archeologische rapporten op de gemeentelijke website	3 (2011)
updaten archeologische verwachtings- en advieskaart	3 (2015)

RAAP-RAPPORT 2180

Ons ongeschreven verleden

Beleidsnota archeologie gemeente Halderberge

R A A P